

Evankelioimistoiminnan vahvistaminen kirkossa: Kuopion hiippakunnan toimintamalli

Diaarinumero DKUO/236/00.02.00/2022

Esittelijä Pappisasessori Teemu Voutilainen

Perustelut Kirkolliskokous lähetti hiippakunnille tiedoksi ja toimenpiteitä varten päätöksensä 6.5.2022 § 2 *Evankelioimistoiminnan vahvistaminen kirkossa* ponnen 2: ”Piispainkokouksen tulisi kehottaa hiippakuntia järjestämään kirkkoherrojen kokous evankelioimistoinnasta.” Käsikirjavalioikunnan lausunnossa todetaan kuitenkin, että ”on syytä arvioida, onko kirkkoherrojen kokous paras keino vahvistaa evankelioimistointia. Hiippakunnan harkintaan kannattaisi jättää se, miten niissä edistetään asiaa.” Edelleen käsikirjavalioikunta toteaa, että piispainkokouksen tulisi laatia kiireellisesti seurakuntien evankelioimistointia varten käytännön toimintaperiaatteet ja viestittää ne hiippakuntien kautta kirkon kasvun vahvistamiseksi.” Valioikunnan mukaan ”edellä mainittu evankelioimisen toimintalinjauksen laatiminen antaisi pohjan hiippakunnissa tapahtuvalle työskentelylle.” Kirkolliskokouksessa käydyssä keskustelussa käsikirjavalioikunnan puheenjohtaja, piispa Seppo Häkinen, selvensi esitystä toteamalla sen merkitsevän pyyntöä edistää evankelioimistointia hiippakunnassa ja seurakunnissa.

Tuomiokapituli päätti kokouksessaan 18.8.2022 (§ 56)

a) Merkitä kirkolliskokouksen päätöksen tiedoksi.

b) Keskustella siitä, millä tavoin hiippakunta voi edistää evankelioimistointia seurakunnissa.

Evankelioimistoiminnan vahvistaminen kirkossa: Kuopion hiippakunnan toimintamalli

Diaarinumero DKUO/236/00.02.00/2022

Esittelijä Pappisasessori Teemu Voutilainen

Perustelut Kirkolliskokous lähetti hiippakunnille tiedoksi ja toimenpiteitä varten päätöksensä 6.5.2022 § 2 *Evankelioimistoiminnan vahvistaminen kirkossa* ponnen 2: ”Piispainkokouksen tulisi kehottaa hiippakuntia järjestämään kirkkoherrojen kokous evankelioimistoinnasta.” Käsikirjavalioikunnan lausunnossa todetaan kuitenkin, että ”on syytä arvioida, onko kirkkoherrojen kokous paras keino vahvistaa evankelioimistointia. Hiippakunnan harkintaan kannattaisi jättää se, miten niissä edistetään asiaa.” Edelleen käsikirjavalioikunta toteaa, että piispainkokouksen tulisi laatia kiireellisesti seurakuntien evankelioimistointia varten käytännön toimintaperiaatteet ja viestittää ne hiippakuntien kautta kirkon kasvun vahvistamiseksi.” Valioikunnan mukaan ”edellä mainittu evankelioimisen toimintalinjauksen laatiminen antaisi pohjan hiippakunnissa tapahtuvalle työskentelylle.” Kirkolliskokouksessa käydyssä keskustelussa käsikirjavalioikunnan puheenjohtaja, piispa Seppo Häkinen, selvensi esitystä toteamalla sen merkitsevän pyyntöä edistää evankelioimistointia hiippakunnassa ja seurakunnissa.

Tuomiokapituli päätti kokouksessaan 18.8.2022 (§ 56)

a) Merkitä kirkolliskokouksen päätöksen tiedoksi.

b) Keskustella siitä, millä tavoin hiippakunta voi edistää evankelioimistointia seurakunnissa.

c) siirtää asian jatkovalmisteluun pappisasessori Teemu Voutilaiselle

Pappisasessori Teemu Voutilainen kutsui hiippakuntadekaani Sakari Häkkisen ja tuomiokapitulin sihteeristön (Juha Antikainen, Anna Väätäinen, Antti Kokkonen, Marjaana Hartikainen)

21.5.2023 Puijon kirkolle keskustelemaan evankelioimisen edistämisen keinoista Kuopion hiippakunnassa. Keskustelussa evankelioimisen edistämisestä esille nousi seuraavia huomioita:

- evankelioinnin käsitteen määrittelemine on vaikeaa ja siksi siitä on keskusteltava
- evankelioimista ei voi olla ilman yhteisöä ja siihen kutsumista
- evankelioimisen tulee olla dialogista
- evankeliointi ymmärretään yhä vahvemmin sanojen sijaan tekoina
- evankelioiminen on ulospäinsuuntautuvaa
- evankelioiminen toteutuu eri tavoin kussakin kontekstissa

Keskustelusta kokonaisuudessaan laadittu muistio on liitteenä 1.

Keskustelussa nousi esille ajatus, että evankelioinnin voisi valita Kuopion hiippakunnan papiston rovastikunnallisten retriittien yhteiseksi aiheeksi syksyllä 2023. Ehdotus etukäteen opiskeltavasta materiaalista on liitteenä 2.

Lääninrovastit voisivat kutsua rovastikuntansa pappeja pitämään retriiteissä alustuksia otsikolla: ”Mitä ymmärrän evankelioimisella ja miten kehittäisin evankelioimistyötä 2020-luvulla?”

Retriitissä sovittaisiin lääninrovastien johdolla, miten evankelioimista lähdetään käytännössä kehittämään omassa rovastikunnassa ja yksittäisissä seurakunnissa.

Eesitys	Merkitään tiedoksi. Siirretään piispalle ja lääninrovasteille.
Päätös	Eesitys hyväksyttiin.
Toimenpiteet:	Tiedoksi: piispa ja lääninrovastit.
Lisätiedot	Pappisasessori Teemu Voutilainen p. 040 4848412.
Muutoksenhaku	Valitusosoitus liitteenä

Aika 22.5.2023
Paikka Puijon kirkko
Läsnä Pappisasessori Teemu Voutilainen
Hiippakuntadekaani Sakari Häkkinen
Hiippakuntasihteeri Antti Kokkonen
Hiippakuntasihteeri Juha Antikainen
Hiippakuntasihteeri Anna Väätäinen
sihteerinä Marjaana Hartikainen

Kirkolliskokous on lähettänyt lähettää hiippakunnille tiedoksi ja toimenpiteitä varten päätöksensä 6.5.2022 § 2 Evankelioimistoiminnan vahvistaminen kirkossa ponnen 2: "Piispainkokouksen tulisi kehottaa hiippakuntia järjestämään kirkkoherrojen kokous evankelioimistoinnasta." Käsikirjavalioikunnan lausunnossa todetaan kuitenkin, että "on syytä arvioida, onko kirkkoherrojen kokous paras keino vahvistaa evankelioimistointia. Hiippakunnan harkintaan kannattaisi jättää se, miten niissä edistetään asiaa." Edelleen käsikirjavalioikunta toteaa, että piispainkokouksen tulisi laatia kiireellisesti seurakuntien evankelioimistointia varten käytännön toimintaperiaatteet ja viestittää ne hiippakuntien kautta kirkon kasvun vahvistamiseksi." Valioikunnan mukaan "edellä mainittu evankelioimisen toimintalinjauksen laatiminen antaisi pohjan hiippakunnissa tapahtuvalle työskentelylle." Kirkolliskokouksessa käydyssä keskustelussa käsikirjavalioikunnan puheenjohtaja, piispa Seppo Häkkinen, selvensi esitystä toteamalla sen merkitsevän pyyntöä edistää evankelioimistointia hiippakunnassa ja seurakunnissa.

Tuomiokapituli teki istunnossaan 18.8.2022 päätöksen asian siirtämisestä jatkovalmisteluun pappisasessori Teemu Voutilaiselle.

Päätösehdotuksen pohjaksi käytiin seuraavaa keskustelua:

- Evankelioiminen tarvitsee yhteisön. Miten tämä yhteisö toivottaa tervetulleeksi? Miten evankelioiminen erottuu lähetystyöstä? Miten kirkko voi olla ulospäin suuntautunut? Jokaisen tulisi löytää oman tapansa osallistua seurakunnan työhön.
- Erilaisina hyvinvointivinkkeinä annetaan nykyisin viisi vinkkiä. Tarvitaanko evankelioimiseen myös napakoita kärkiä?
- Mm. Askel -lehdessä on paljon julkkisten haastatteluja ja heidän suhteestaan kristinuskoon. Uskon elämään ja hengelliseen elämään voidaan tarjota lisää haastetta. Kirkko voi tarjota esim. meditointia, kutsumusta kilvoitteluun. Kirkon kynnyks pidetään matalana, hengellinen elämä korkealla. Toisaalta, jos henkilön pitää olla jotakin kuin todellisuudessa on, ei ole hyvä asia.

- Kirkko on hyvin työntekijäpainotteinen. Sanotaan, että työntekijät ovat puutarhureita, seurakuntalaiset kasveja.
- Evankelioimisen pitäisi olla maallikkoliike. Seurakuntalaisten tulisi uskaltaa puhua keskenään uskon asioista.
- Toiset kaipaavat älyllisiä luentosarjoja, toiset jotain muuta, esim. retriittejä. Kaikille ei riitä pyhäkoulutaso, ihmisiä tulisi auttaa löytämään oma väylänsä, rinnalla kulkemista, kummina olemista ym.
- Avoimuus ja rehellisyys uskon asioista puhuttaessa tärkeää. Työntekijöiden tulisi puhua omasta henkilökohtaisesta uskonelämästään eikä pelkästään teologiasta.
- Blogin pitäminen ja tubettaminen hengellisestä elämästä seurakuntalaisten toimesta? Hengellinen kasvu voi olla myös alaspäin kasvua, sekin on hyvä asia. Fraasit ja rukoukset eivät ole pelkkiä sanoja.
- Tietyissä piireissä käytetään tiettyjä sanoja, jolla todistetaan omaa uskoa. Tämä ei toimi kaikilla, on luotaantyöntävää. Ihmiselle pitää antaa mahdollisuus itse löytää oma polkunsaa.
- Mikä tahansa liike, yhteisö ym. miettii, miten saadaan lisää jäseniä?
- Teemun ylemmän pastoraalitutkinnon tutkielmassa aiheena oli kirkossa eroaminen. Hän soitti kirkosta eronneille ja puheluissa keskusteltiin kirkon merkityksestä ja eroamisen syistä. Tarkoituksena ei ollut käännytysyritys, vaan täysin tutkimuksellinen. Keskustelut olivat evankelioimista mitä suuremmassa määrin.
- Henkilökohtaiset yhteydet ovat erittäin tärkeitä. Mitään ei tulisi olettaa, vaan kysytään syytä esim. kirkosta eroamiseen. Seurakunnan toiminnan tulee olla merkityksellistä.
- Ihmiset tulee kohdata tasavertaisina. Sillä on merkitystä, että itse tulee kuulluksi. Yhteydenotot seurakuntalaisiin ovat hyvin tärkeitä. Mihin seurakunnan työntekijät käyttävät aikaansa? Vastaus on: aktiiviseurakuntalaisiin. Korona-aikana seurakunnan työntekijät Siilinjärvellä soittivat kunnan asukkaille ja kysyivät kuulumisia tai tarvitsevatko he apua elämässään
- Työntekijät ovat tottuneet siihen, että silitellään myötäkarvaan ja annetaan myönteistä palautetta.
- Henkilökohtainen yhteydenotto on menemistä mukavuusalueen ulkopuolelle. Mikäli tulee kielteistä palautetta, on pyydetävä kertomaan lisää. Vuorovaikutus ja dialogi ovat tärkeitä myös evankelioimistyössä. Sama kaava kuin puhelinmyyntityössä, tulisi ottaa käyttöön myös seurakuntatyössä. Ammattimaisuus on tärkeää tässäkin toiminnassa.
- Työntekijöiden hengellisen elämän vahvistaminen on myös tärkeää ja sen tulee kulkea evankelioimisen rinnalla.
- Piispa kokouksella nyt teemana rukouselämän vahvistaminen. Tämä kulkee käsikädessä evankelioimisen kanssa. Piispan mainitseman seitsemän teesiä evankelioimiseen ovat josakin määrin teoreettisia.
- Toimintamalli Kuopion hiippakunnassa voisi olla: seurakunnan työntekijät tarttuvat puhelimeen ja ottavat yhteyden seurakuntalaisiin. Tämän ei tulisi olla esim. kahden kuukauden

kampanja, vaan pysyvä toimintatapa. Kaikessa toiminnassa tulisi pohjana olla ajatus kutsumisesta, kohtaamisesta ym. Toimintatapojen muutos on aivan mahdollista.

- Oman seurakunnan someaktiivit olisivat hyviä some-influenssereita. Mm. rippikoulunuorien tubettaminen rippikoululeireistä, hyvistä ja huonoista asioista.
- Järjestömaailmassa jäsenkampanjoita toteutetaan houkuttelemalla tuotteistamalla: elämää helpottavia asioita, markkinointia mainoslauseilla.
- Markkinointi ja mainoslauseet eivät sovi seurakunnan toimintaan.
- Oman elämän parantamiseen etsitään ratkaisuja.
- Piispan ohjeistus seurakunnille evankelioimisesta ei tunnu oikealta ratkaisulta.
- Evankelioiminen vois olla syksyllä rovastikunnallisten papiston retriittien yhtenä keskustelun aiheena. Tämä voitaisiin toteuttaa pienryhmäkeskusteluina. Jokainen rovastikunta voi miettiä omanlaistaan toimintaa.
- Hiippakunnan uusien työntekijöiden retriitissä palautekyselyssä nousi toive, voisiko papin retriitti olla osaksi hiljaisuuden retriittiä, tämä voi tosin olla hankala toteuttaa.
- Viestintä tärkeässä osassa. Onko mahdollista retriiteissä jonkun viestinnän asiantuntijan pitää pieni alustus esim. somen mahdollisuuksista evankelioimistyössä. Esim. Tuomas Enbuske?

Keskustelun yhteenveto:

Evankelioiminen teemana papiston retriiteissä syksyllä 2023

Lääninrovastit kutsuvat alueensa seurakunnasta yhteyden työntekijän ja yhden seurakuntalaisen miettimään evankelioimisen tapoja rovastikuntansa seurakunnissa. Hiippakuntasihteerit voivat olla lääninrovastien apuna. Tämän jälkeen toimintaa jatkettaisiin seurakunnissa pienryhmissä.

Lääninrovastit, kirkkoherrat ym. voivat valita sopivan tavan rovastikuntansa/seurakuntansa evankelioimistyöhön.

Uskosta ja hengellisestä elämästä puhumiseen pyritään kannustamaan.

Käsikirjavalioikunnan mietintö 1/2022 edustaja-aloitteesta 8/2021

Evankelioimistoiminnan vahvistaminen kirkossa

DKIR/939/00.08.00/2021

Kirkolliskokous on täysistunnossaan 8.11.2021 lähettänyt käsikirjavalioikunnalle edustaja-aloitteen 8/2021 Evankelioimistoiminnan vahvistaminen kirkossa.

Käsikirjavalioikunta on kuullut asiantuntijoina piispa Teemu Laajasaloa, piispa Kaisamari Hintikkaa, dosentti Jaakko Rusamaa, piispainkokouksen pääsihteeri Kari Kopperia, kansliapäällikkö Pekka Huokunaa, viestintäjohtaja Eeva-Kaisa Heikuraa, pastori Henri Järvistä, projektikoordinaattori Laura Leipakkaa, kirkkoherra Jouni Lehikoista ja toiminnanjohtaja Ulla Saunaluomaa. Käsikirjavalioikunta on pyytänyt kirjalliset lausunnot kirkkoherra Kaisa Huhtalalta, tutkija Niko Huttuselta, evankelista Ilkka Puhakalta, dosentti Jaakko Rusamalta ja professori Miikka Ruokaselta.

1. Edustaja-aloitteen pääasiallinen sisältö

Edustaja-aloitteessa viitataan nelivuotiskertomukseen ”Uskonto arjessa ja juhlassa, Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2016-2019”, jossa on kuvattu ja pohdittu uskonnollisuuden ja myös kirkkoon kuulumisen tai kuulumattomuuden haasteita. Edustaja-aloite kiinnittää huomiota, että nelivuotiskertomuksen suosituksissa ei mainita kirkon missionaarisuudesta eikä evankelioimistoinnasta sen olennaisena osana.

Aloitteen mukaan kirkosta eroaminen jatkuu voimakkaana. Rationaalisten syiden esittäminen tai kirkolliset toimitukset eivät riitä kirkkoon kuulumisen syyksi. Missionaaristen yhteisöjen merkitys tulee entistä tärkeämmäksi. Käsitys luterilaisen uskon vaikutuksesta perusarvojen

ylläpitäjänä on jo murtunut. Kirkossa tarvitaan vahvaa evankeliumin julistamisen ja diakonian välistä yhteyttä.

Kristillinen tieto ja uskonnonlukutaito vähenevät. Pinnallinen ja virheellinen tieto uskonnollisen uskon olemuksesta on laajaa. Seurakuntien evankelioimistoiminnan vahvistaminen voi tuoda tähän muutoksen, koska se sisältää myös kristinuskon perusteiden opettamisen. Evankelioimis- ja opetustoiminta on kirkon yhteinen tehtävä eikä sitä voi ulkoistaa.

Jeesuksen antama lähetyskäsky rohkaisee evankelioimiseen. Luterilainen tunnustus korostaa, että evankeliumin tarkoituksena on vanhurskauttavan uskon syntyminen. Kirkon nykytila ja tulevaisuus edellyttävät erityistä panostusta siihen, mikä kuuluu kirkon olemukseen ja identiteettiin: rukous, halu evankeliumin julistamiseen aina ja kaikkialla sekä ihmisten johtaminen Kristuksen tuntemiseen.

Aloitteen mukaan missionaarisuus ei ole vain kansainvälistä työtä, millä käsitteellä lähetystyö on monissa seurakunnissa korvattu. Lähetystyötä ei tehdä ainoastaan maamme rajojen ulkopuolella. Evankelioimistoiminnalla kirkko pyrkii tavoittamaan kaikki ihmiset kaikkialla, myös kotimaassa.

Evankelioimisen teologiasta ja toimintamuodoista on laadittu Suomessa ja kansainvälisesti vuosikymmenien ajan monia selvityksiä ja tutkimuksia. Niitä tulee hyödyntää täysimääräisesti. Myös kirkkomme lähetysten peruslinjaus ”Yhteinen todistus” (2018) ja ”Ovet auki, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026” tuovat esille kirkon olemukseen kuuluvan missionaarisuuden.

Piispainkokous ja kirkkohallitus ovat hyväksyneet keväällä 2020 kirkon ammattien ydinosaamiskuvaukset. Yhteiselle ydinosaamiselle keskeistä on, että kirkko toteuttaa Jumalan lähetystä. Ydinosaamisten kuvauksista puuttuvat kuitenkin sen sanoittaminen, mitä tarkoittaa uskon syntyminen Jeesukseen, sekä evankelioimistoiminnan koulutuksellisten valmiuksien hankkiminen.

Evankelioinnin ja hengellisen elämän kysymysten neuvottelukunta (puheenjohtajana piispa Teemu Laajasalo) on aloittanut vuonna 2021 työskentelynsä. Tämän työskentelyn tuloksena syntyvää konkreettista aineistoa tarvitaan mahdollisimman pian seurakuntien evankelioimistyön tukemiseksi.

Kirkollamme on paljon kansainvälisiä yhteyksiä sisar- ja kumppanuuskirkkoihin. Erityisesti 2/3–maailman kirkot kasvavat ilman merkittäviä taloudellisia voimavaroja. Niiden elämä antaa vakuuttavan todistuksen evankelioimisesta ja missionaarisesta työnäystä.

Seurakunnissa tulee työntekijöiden ja jokaisen kristityn saada löytää evankelioimisen ilo. Evankelioimistoiminnan käytäntöön saattaminen ja tehokas toteuttaminen koko kirkon ja kaikkien seurakuntien tasolla vaativat aktiivisia toimenpiteitä. Aloitteessa esitetään, että kirkolliskokous hyväksyisi aloitteen ja että piispainkokouksen välityksellä voitaisiin saavuttaa evankelioimistoiminnassa nopeasti tuloksia.

Aloitteessa pyydetään piispainkokousta

- 1) laatimaan kiireellisesti seurakuntien evankelioimistoimintaa varten käytännön toimintaperiaatteet ja viestittämään ne hiippakuntien kautta kirkon kasvun vahvistamiseksi,
- 2) kehottamaan hiippakuntia järjestämään kirkkoherrojen kokouksen evankelioimistoiminnasta,
- 3) kehottamaan seurakuntia laatimaan tavoittavan ja säännöllisesti päivitettävän evankelioimistoiminnan suunnitelman,
- 4) laatimaan selvityksen siitä, paljonko seurakunnat kohdentavat voimavaroja evankelioimiseen suhteessa seurakunnan muuhun toimintaan, ja
- 5) selvittämään, miten evankelioimisen opettaminen liitetään läpäisyperiaatteella kirkon työntekijöiden ja luottamushenkilöiden koulutukseen.

2. Näkökulmia evankelioimiseen

2.1. Mitä evankelioinnilla tarkoitetaan?

2.1.1. Evankelioinnin raamatullinen tausta

Risto A. Ahonen (1992) kirjoittaa teoksessaan ”Evankelioiminen kirkon perustehtävänä, evankelioimisen teologiset perusteet”, että evankeliumin ilosanoman julistaminen (euangelizesthai) on raamatullinen käsite. Sen juuret ovat jo Vanhassa testamentissa, erityisesti profeettojen kirjoissa.

Tomi Karttunen (2020) kirjoittaa artikkelissaan ”Millaista on hyvä evankeliointi tänään? Kerjäläiset ja leipä”, että evankelioimisen eli evankeliumin julistamisen (kr. *euangelizesthai*) juuret ovat jo Vanhan testamentin profeetallisissa kirjoissa (Jes. 52:7). Ilosanomaan liittyi maailmanlaaja näky Jumalan kunnian ja oikeudenmukaisuuden toteutumisesta. Jeesus liittyi tähän vanhatestamentilliseen, Herran riemuvuoden ajatuksesta nousevaan perinteeseen (Jes. 61:1–2; Lk. 4:16–19). Jumalan valtakunnan tuleminen kosketti koko elämää. Samoin apostolit ymmärsivät keskeiseksi ydintehtäväkseen evankeliumin julistamisen Kristuksesta ja uudesta elämästä hänen yhteydessään.

Vähitellen evankelioiminen erotettiin opetuksesta ja diakoniasta (Ap.t. 6 ja 15:35); sen ymmärrettiin merkitsevän evankeliumin julistamista pakanoille (Ef. 2:17; 3:8). Tästä Uuden testamentin sisällä havaittavasta kehityskulusta oli seurauksena, että evankeliumin alkukirkolliseksi perusmerkitykseksi muodostui evankeliumin julistaminen niille, jotka eivät ole vielä kuulleet evankeliumia.

Miikka Ruokasen mukaan evankeliumin julistaminen eli ”evankelioiminen” on Uuden testamentin keskeisimpiä käsitteitä. Jeesus itse ja hänen lähettämänsä apostolit olivat ennen kaikkea hyvän sanoman julistajia, ”evankelistoja”: *”Aika on täyttynyt, Jumalan valtakunta on tullut lähelle. Kääntykää ja uskokaa evankeliumi, vastaanottakaa Vapahtaja, tulkaa sisälle valtakuntaan!”*

Uuden testamentin teologian pohjalta ”evankelioiminen” tarkoittaa nimenomaan kaikkea ja kaikenlaista Kristuksen evankeliumin julistamista ja opettamista Pyhän Hengen voimassa. Evankelioimisen eli evankeliumin julistamisen ja opettamisen määrittää sisältö, ei kohde, toisin sanoen kuulijat. Evankeliumin julistusta edeltää Jumalan luomistahdon julistus: Ihmisen kutsumuksena on rakastaa Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä kuten itseään. Tässä ihminen on epäonnistunut ja tarvitsee armoa ja anteeksiantamusta. Evankeliumin julistus tekee läsnä

olevaksi Jumalan Pojan ihmiseksi tulemisen, maailman synnin sovituksen hänen ristillään sekä hänen ylösnousemuksensa, joka sinetöi hänen voittonsa synnistä, kuolemasta ja Saatanasta antaen meille ikuisen elämän.

Ruokasen mukaan evankeliumin julistamisen ydinsisältö on aina sama kuulijoista riippumatta. Kristus ja hänen apostolinsa julistivat samaa evankeliumia uskoville ja ei-uskoville juutalaisille kuten myös ei-juutalaisille eli pakanoille.

Niko Huttunen on lausunnossaan analysoinut verbiä *euanggelizomai* Uudessa testamentissa. Verbi *euanggelizomai* rakentuu etuliitteestä *eu-*, joka tarkoittaa hyvää, ja verbivartalosta *anggeliz-*, joka tarkoittaa viestittämistä. Verbi tarkoittaa hyvän viestin viemistä tai hyvän viestin viejänä toimimista. Verbivartalon kantana on viestiä tarkoittava *angel-* (vrt. esim. *angelos*, 'sananviejä', 'enkeli'), josta on muodostettu myös substantiivi *euangelion*, 'evankeliumi', 'hyvä sanoma'. Verbistä on lisäksi johdettu tekijänimi *euangelistēs*, 'hyvän viestin julistaja', 'evankelista', joka esiintyy Uudessa testamentissa kolme kertaa (Ap. t. 21:8; Ef. 4:11; 2. Tim. 4:5). Verbin *euanggelizomai* subjekti voi olla miltei kuka tahansa: Jeesuksen oppilas, apostoli, Johannes Kastaja, Jeesus, Jumala tai enkeli.

Uusi testamentti liittyy aikansa tavanomaiseen kielenkäyttöön. Kreikan kielessä verbillä ei ole suomen evankelioida-verbille ominaista uskonnollisen erityistermin vivahdetta.

Merkitykseltään *euanggelizomai* on Uudessa testamentissa lähellä julistamista (*kēryssō*) (Ap. t. 8:4–5), opettamista (*didaskō*) (Ap. t. 5:42; 15:35), puhumista (*laleō*) ja todistamista (*diamartyreō*) (Ap. t. 8:25) sekä ilmoittamista (*anaggellō*) (1. Piet. 1:12).

Verbiä *euanggelizomai* käytetään usein täsmentämättä viestityn sanoman sisältöä. Kun ”köyhät evankelioidaan” (Matt. 11:5; Luuk. 4:18, 7:22), tarkoitetaan todennäköisesti viestiä jostain konkreettisesta muutoksesta heidän elinolosuhteissaan.

Toisaalta verbi voi tarkoittaa tiedollisen sisällön opettamista (Luuk. 20:1). Kreikan kielessä tavallinen verbi alkaa siis Uudessa testamentissa saada toisinaan erityismerkityksen: hyvä sanoma alkaa viitata aivan tiettyyn hyvään sanomaan.

Huttusen mukaan kootusti euanggelizomai-verbistä Uudessa testamentissa voidaan todeta seuraavaa:

1. Verbi ei ole kristillistä erityissanastoa, vaan se tunnetaan yleisesti aikakauden kreikan kielestä.
2. Verbi voi saada kristillisen kielenkäytön sisällä erityismerkityksen niin, että se viittaa kristillisen sanoman julistamiseen. Tämä ei kuitenkaan ole kaikissa tapauksissa selvää.
3. Verbin ilmaiseman viestin sisältö voidaan tarvittaessa täsmentää. Tyypillisesti sisällöksi määritellään kristinuskon tiedollista sisältöä, mutta joskus viestiä voi muutakin, esimerkiksi lupaus lapsesta tai julistus köyhien konkreettisen elämäntilanteen muuttumisesta.
4. Kaikki Uuden testamentin kirjoittajat eivät käytä verbiä. Johanneksen evankeliumissa ja Johanneksen kirjeissä koko *euangel*-sanaperheen välttely saattaa olla tietoista.

2.1.2. Erilaisia käsityksiä evankelioimisesta

Niko Huttusen lausunnon mukaan 1800–1900-luvun taitteessa raamatunkäännöskomitea harkitsi evankeloida-verbin käyttämistä. Se ei kuitenkaan päätynyt vuonna 1913 hyväksytyyn Uuden testamentin käännökseen eikä myöhempisiin virallisiin raamatunkäännöksiin. Sen sijaan samalla periaatteella muodostettu profetoida-verbi löysi tiensä käännöksiin.

Evankeloida-uudissana alkoi kuitenkin levitä suomen kieleen. Sanaan on alusta alkaen sisältynyt jännitteitä. Ensimmäiset evankeloida-verbin esiintymät löytyvät 1900-luvun alussa. Aluksi se tarkoittaa vain lähetystyötä.

Teologisessa aikakauskirjassa 1/1904 todetaan lähetystyön etenevän ja todetaan, että ”maailman evankelioiminen tässä sukupolvessa on mahdollista”. Seuraavina vuosikymmeninä sana esiintyy lehdistössä usein tässä merkityksessä ja kyse on yhdestä sanan päämerkityksestä. ”Maailman evankelioiminen” on tyypillinen sanapari, jolla kuvataan maailmanlaajuista lähetystyötä.

Lähetystyön rinnalla evankeliointi alkaa harvakseltaan tarkoittaa myös uskosta vieraantuneiden tavoittamista. 1920-luvun kuluessa tämä merkitys muuttuu yhä

tavallisemmaksi. Evankelioiminen näyttää viittaavan nimenomaan uskonnolliseen julistustyöhön erotuksena sosiaalisesta työstä.

Huttusen mukaan suomen kieleen tullessaan evankelioimisen käsite muodostui pian kiistanalaiseksi. Asetelma heijastui sanan käyttöön myös toisen maailmansodan jälkeen. Tilanne on jatkunut samanlaisena nykyaikaan saakka.

Myös Tomi Karttunen (2020) toteaa termin ”evankelioiminen” kiistanalaiseksi. Syynä on ennen muuta ollut individualistinen evankeliumin tulkinta, jossa se on irrotettu kirkon muusta elämästä ja rajattu tarkoittamaan vain tietynlaista toimintaa. Uuden ajan individualismi ja havaittavan todellisuuden korostaminen vaikuttivat osaltaan siihen, että evankelioimisella alettiin 1800-luvulla tarkoittaa lähinnä yksityisen ihmisen vapaan uskonratkaisun painottamista. Tämä ei kuitenkaan ollut ainut tulkintamalli. Sama kristillinen ylioppilasliike, jonka tunnuksena oli maailman evankelioiminen tämän sukupolven aikana, oli aktiivinen amerikkalaisen sosiaalisen evankeliumin (Social Gospel) ja saksalaisen kristillis-yhteiskunnallisen liikkeen kysymyksissä. Julistus ja palvelu kuuluivat yhteen.

Karttunen (2021) kirjoittaa artikkelissaan ”Evankelioimisen mallit, kirkon yhteisö ja Kristuksen seuraaminen”, että missiologi David Bosch (1929–1992) erotti kirkkojen näkemyksissä toistakymmentä päätapaa ymmärtää evankelioiminen. Ne voidaan jakaa neljään ryhmään. 1) Lähetys ja evankelioiminen voidaan ensinnäkin samaistaa keskenään tavalla tai toisella. Tämä tulee näkyviin ekumeenisissa konferenssiraporteissa ja amerikkalaisessa herätyskristillisyydessä. 2) Evankelioimista voidaan pitää kaiken kattavana pääkäsitteenä kuten roomalaiskatolisessa keskustelussa. 3) Perinteisessä protestanttisessa valtaviiran keskustelussa lähetys on ollut kattava yleiskäsite ja evankelioiminen sen alainen käsite, jolloin evankelioiminen on lähetysten ydin. 4) Lähetys on työtä ei-kristillisessä ympäristössä ja evankelioiminen länsimaisten kirkkojen sisällä tapahtuvaa toimintaa. Tällöin se tulisi lähelle termiä ”sisälähetys”, jota meillä Suomessakin on käytetty.

Risto Ahosen (1985) mukaan evankelioiminen on yleisesti todettu kirkollisessa keskustelussa kirkon keskeiseksi tehtäväksi. Keskustelua on kuitenkin vaikeuttanut epätietoisuus siitä, mitä

evankelioimisella varsinaisesti tarkoitetaan. Erilaisten odotusten ja näkemysten ristipaineessa evankelioimisesta on tullut tulkinnanvarainen ja rasisiteinen käsite.

Perinteisesti evankelioiminen on Ahosen mukaan tarkoittanut kokonaisvaltaista evankeliumin julistusta jumalanpalveluksessa ja kirkon muussa toiminnassa. Näin ajateltuna evankelioimista on tapahtunut niin kauan kuin on ollut kristillistä uskoakin. Suurten joukkojen irtaannuttua kirkosta sekularismin vaikutuksesta alettiin puhua erityisestä evankelioimistyöstä, jonka tavoitteena oli johtaa ihmiset kristilliseen uskoon.

Evankelioiminen on sanana ja asiana vanha, mutta puhe erityisestä evankelioimistyöstä yleistyi vasta suurten herätysten yhteydessä Euroopassa ja etenkin Pohjois-Amerikassa 1800-luvulla. Evankelioimiseksi alettiin kutsua sellaista kristillistä toimintaa, jossa karismaattisen puhujan johdolla kuulijat pyrittiin herätyskokouksissa johtamaan henkilökohtaiseen uskoon. Ihmisiin vedottiin voimakkailla parannussaarnoilla.

Ahosen mukaan toisenlaista evankelioimisen perinnettä edustaa Euroopassa kirkkojen piirissä syntynyt sisälähetys. Monet kirkolliset johtajat tunsivat 1800-luvulla syvää huolta yhteiskunnallisten epäkohtien aiheuttamasta kurjuudesta. Johann Hinrich Wichernin (1808–1881) mukaan kirkon piti tunnustaa niin rakkaus kuin usokin. Kirkon tuli etsiä ihmisiä ja mennä sinne, missä ovat ahdistuneet ja heikot. Wichernin mielestä kristillisestä uskosta luopuminen johtui isolta osalta sosiaalisesta hädästä.

Samoihin aikoihin Wilhelm Löhe (1800–1872) ajoi voimakkaasti koko kirkon uudistusta. Hänen mielestään kirkon tuli löytää tunnustuksesta käsin uudelleen jumalanpalveluselämän rikkaus. Ulospäin suuntautuvassa työssä kirkon tuli lähteä etsimään kaikkia niitä, jotka ovat kaukana uskosta. Myös Suomessa sisälähetykseen on kuulunut vireä diakoniatyö koulutuslaitoksineen ja ihmistä etsivä ulospäinsuuntautunut toiminta.

Ahosen mukaan oman lukunsa muodostaa maamme kirkollisessa elämässä monien evankelioimisjärjestöjen työ. Ne ovat monesti syntyneet herätysten tai laajojen kokoussarjojen seurauksena. Evankelioimisjärjestöillä on ollut suuri merkitys evankelioimistyön tunnetuksi tekemisessä.

Evankelioimisen tarkoituksesta ja tavoitteista ei ole saavutettu yksimielisyyttä kirkkojen piirissä. Evankelioimisen ongelmat kulminoituvat kahteen asiaan: mitä evankelioiminen teologisesti on ja mikä on evankelioimisen subjekti. Tarkasteltaessa evankelioimista luterilaisesta sakramentti- ja vanhurskauttamisopista käsin on hyvät mahdollisuudet laajaan yhteisymmärrykseen evankelioimisen sisällöstä.

Ahosen mielestä on tarpeen löytää uudelleen evankelioimisen alkuperäinen merkitys, jonka mukaan evankelioiminen on evankeliumin julistusta ja syntien anteeksiantamuksen sanoman välittämistä Kristuksesta. Evankelioiminen liittyy kaikkeen kirkon toimintaan, mutta kaikki ei ole kuitenkaan evankelioimista.

Kirkolla on evankelioimisen lisäksi muitakin tärkeitä tehtäviä kuten diakonia, kasvatusta ja profeettainen vastuu. Evankelioimiseen kuuluu tavoitteellisuus ja siinä etsitään yhteyttä niihin, joille usko Jumalaan on vierasta, etäistä ja merkityksetöntä. Evankelioimisen tähtäyspisteenä ihmisten elämässä on uskon herääminen ja seurakuntayhteyden löytyminen.

Kirkon ja paikallisseurakunnan tulee olla evankelioimisen subjektina. Työmuotokohtainen evankelioimisnäkemys on aikansa elänyt. Evankelioimisen tulisi läpäistä kaikki seurakunnan toiminnot alkaen jumalanpalveluksesta. Jos näin tapahtuu, evankelioiminen ei jää erilliseksi saarekkeeksi seurakunnan elämässä, vaan se nousee seurakunnan olemuksesta. Tällöin jumalanpalvelus ymmärretään syvemmin seurakuntaa kokoavana ja lähettävänä ja evankelioiminen nousee jumalanpalveluselämästä.

Ahosen mielestä evankelioimista on rasittanut se, että evankelioimisen on luultu tarkoittavan lähinnä vain suuria projekteja, kampanjoita, aktioita ja evankelioimiskokouksia.

Evankelioimisen on näin mielletty sisältävän vain erityistapahtumia, joissa vastuu on muilla kuin seurakunnan työntekijöillä. Tärkeintä on aina se, mitä tapahtuu seurakunnan arkipäivässä ja siksi tämän takia evankelioimisen tulee kuulua seurakunnan normaaliin elämään. Tämä taas herättää kysymyksen siitä, miten seurakunta voisi aidosti muuttua missionaariseksi, ulospäinsuuntautuneeksi yhteisöksi, johon kenen tahansa on helppoa kotiutua.

2.1.3. Luterilaisen tunnustuksen näkökulmia evankelioimiseen

Evankelioimista koskevassa keskustelussa on usein nostettu esille evankelioimisen sopiminen luterilaiseen uskontulkintaan. Asiaa sivuttiin myös lähetekeskustelussa. Seuraavassa selvitetään luterilaisen tunnustuksen näkökulmia evankelioimiseen. Lähteenä on käytetty Miikka Ruokasen asiantuntijalausuntoa.

Tunnustuskirjojen konteksti

Tunnustuskirjat syntyivät viisi vuosisataa sitten kontekstissa, jossa liki kaikki läntisen Euroopan kansalaiset oli kastettu katolisen kirkon jäseniksi. Kuitenkin kautta keskiajan katolisessa kirkossa ja teologiassa oli keskustelu kirkon jäsenten kääntymyksestä. Miksi kastettu kirkon jäsen tarvitsisi kääntymystä?

Keskiajan katolisuuden ihanteisiin kuului elävä henkilökohtainen usko ja elämä aitona kristittynä. Kirkon ja sen jäsenten raadollinen todellisuus oli usein kaukana tästä. Siksi ihmisiä opastettiin katumaan, ripittäytymään synneistään, osallistumaan messuun ja elämään Jumalan tahdon mukaista elämää. Ilman näitä kasteessa annetun armon saattaisi menettää. Henkilökohtainen ripittäytyminen voidaan nähdä eräänlaisena ”evankeliointina” keskiajan katolisessa kirkossa: omien lankeemusten, erheiden, epäuskon ja itserakkauden tunnustaminen ja anteeksisaaminen ripissä tähtäsi henkilökohtaisen uskon uudistumiseen ja elävöitymiseen sekä Jumalan tahdon mukaiseen elämään kristittynä.

Suora vertailu luterilaisten tunnustuskirjojen opetuksen ja nykyajan luterilaisen kirkon evankelioimista koskevan keskustelun välillä on varsin vaativaa ja hankalaa. Tämä johtuu varsinkin kahdesta asiasta.

Ensinnä tunnustuskirjoista evankelioimiseen sopivat näkökulmat liittyvät edellä kuvattuun keskiajan katolisen kirkon ihanteeseen aidosta kristitystä. Rippiä harjoittamalla kristitty uudistui uskossaan ja vahvistui kasteessa lahjoitetussa armossa. Ripistä tuli liki pakollinen, jos halusi pysyä aitona elävänä kirkon jäsenenä. Rippi oli myös edellytys eukaristian

sakramentin vastaanottamiselle. Keskiajan katolisuudessa rippi merkitsi paluuta kasteeseen, aivan kuten myös tunnustuskirjat opettavat.

Toiseksi kirkon nykyinen tilanne on toisenlainen kuin reformaation aikana. Viisi vuosisataa sitten ei ollut olemassa kirkosta eroamisen mahdollisuutta, jäsenyys oli pakollinen, eikä yhteiskunnan ja kulttuurin voimakasta sekularisaatiota ollut. Uskonpuhdistus toteutui kontekstissa, jossa kristillinen usko oli vahvasti dominoiva uskomus- ja arvojärjestelmä. Sillä oli syvä vaikutus kaikkeen yhteiskunnassa ja yksittäisten ihmisten elämässä.

Miten Tunnustuskirjat tukevat evankelioimisen ajatusta?

Tunnustuskirjojen tärkeimmän tekstin *Augsburgin tunnustuksen* (*Confessio Augustana, CA*) mukaan reformaation keskeisimpänä tavoitteena oli puolustaa syntisen vanhurskauttamista yksin armosta, yksin Kristuksen tähden, yksin uskon kautta: ihmisille ”annetaan vanhurskaus lahjaksi Kristuksen tähden uskon kautta, kun he uskovat, että heidät otetaan armoon ja että synnit annetaan anteeksi Kristuksen tähden, joka kuolemallaan on antanut hyvityksen synneistämme” (*CA, IV*).

Kristuksen armon vastaanottava usko syntyy yksinomaan siten, että syntiselle lahjoitetaan Pyhä Henki, joka vaikuttaa kääntymyksen ja uskon sekä tekee Kristuksen pelastuksen lahjoineen läsnä olevaksi syntisessä. Pyhä Henki tulee ihmiseen sanallisesti julistetun evankeliumin ja aineellisen, sakramentaalisen evankeliumin kautta (*CA, V*).

Samoin opettaa Luther *Vähässä* ja *Isossa katekismuksessaan*: ”Uskon, etten voi omasta järjestäni enkä voimastani uskoa Herraani Jeesukseen Kristukseen enkä päästä hänen luokseen, vaan että Pyhä Henki on kutsunut minut evankeliumin välityksellä...” (*Vähä katekismus*, Kolmas uskonkohta). ”Taivaallinen Isä antaa meille Pyhän Henkensä, niin että me hänen armonsa vaikutuksesta uskomme hänen pyhän sanansa...” (*Vähä katekismus*, Isä meidän, Toinen pyyntö). ”Et sinä enkä minä voisi koskaan saada Kristuksesta mitään tietoa emmekä voisi uskoa häneen ja saada häntä Herraksemme, ellei Pyhä Henki sitä aarretta tarjoaisi evankeliumin saarnan välityksellä...” (*Iso katekismus*, Kolmas uskonkohta).

Tunnustuskirjat liittyvät selvästi keskiajan katolisen kirkon huoleen siitä, että kaikki armon saaneet kastetut kristityt eivät kuitenkaan pysy tai elä siinä uskossa, jonka Pyhä Henki sanan ja sakramenttien kautta on heille lahjoittanut. Ennen kaikkea he helposti lankeavat epäuskon syntiin. Siksi tarvitaan katumusta, syntien tunnustamista ja synninpäästöä.

Teologisesti kysymys on käsitteistä katumus, kääntymys, syntien tunnustaminen, synninpäästö: ”Parannuksesta (katumuksesta, ripistä) seurakuntamme opettavat, että ne, jotka ovat kasteen jälkeen langenneet, voivat saada syntien anteeksiantamuksen milloin tahansa, kun he kääntyvät, ja että kirkon tulee antaa synninpäästö niille, jotka näin palaavat tehdäkseen parannuksen. Parannus näet sisältää varsinaisesti seuraavat kaksi asiaa. Toinen on katumus eli synnintunnosta johtuva pelästyminen, joka ahdistaa omaatuntoa. Toinen on usko, joka syntyy evankeliumista eli synninpäästöstä ja luottaa siihen, että synnit annetaan anteeksi Kristuksen tähden, ja antaa omalletunnolle lohdutuksen ja vapauttaa sen pelosta.” (CA, XII)

Tunnustuskirjat korostavat selkeästi, että evankeliumin ytimessä on Kristuksen sovitustyöhön perustuva syntien anteeksiantamus. *Augsburgin tunnustusta* selittävässä *Apologiassaan* Philipp Melanchthon useaan kertaan korostaa tätä: ”evankeliumin ydinkohta on syntien anteeksiantamus”, ”synninpäästö on todellinen evankeliumin ääni”, ”evankeliumiin uskomisen tarkoittaa nimenomaan uskomista Kristuksen tähden lahjoitettuun syntien anteeksiantamukseen – juuri tämän evankeliumissa on ilmoitettuna” (*Apol.*, XII).

Luther kokoaa neljä erilaista tapaa, joilla syntien anteeksiantamuksen evankeliumi välittyy ”koko maailmaan” eli miten maailma evankelioidaan: ”Otamme nyt puheeksi evankeliumin, joka antaa neuvon ja avun syntiä vastaan monella eri tavalla, sillä Jumala on armossaan tuhlailevan rikas: Ensinnäkin evankeliumi vaikuttaa suullisena sanana, kun koko maailmaan julistetaan syntien anteeksiantamus; tämä on evankeliumin varsinainen virka. Toiseksi se vaikuttaa kasteena. Kolmanneksi pyhänä alttarin sakramenttina. Neljänneksi avainten valtana (rippinä).” (*Schmalk.* III, 4)

Tunnustuskirjojen sovellutus nykytilanteeseen

Sovellettaessa Lutherin ja tunnustuskirjojen evankelioimismenetelmää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nykytilanteeseen voidaan Miikka Ruokasen mukaan korostaa seuraavaa.

Ensinnä selkeästi ymmärrettävän, Pyhän Hengen voimassa julistettavan evankeliumin pitää kuulua kaikkialla, niin laajasti kuin mahdollista. Uskosta vieraantuneet tulee vetää kuuloetäisyydelle tavalla tai toisella sekä julistajien tulee mennä sinne, missä evankeliumia tarvitsevat elävät ja toimivat.

Toiseksi ihmisiä pitää muistuttaa kasteen lahjasta ja siihen sisältyvästä mittaamattomasta Jumalan armosta; kasteessa me olemme ”kuolleet Kristuksen kanssa” sekä ”herätetyt ”elämään hänen kanssaan” (Room. 6:3–11). Tulee opettaa kasteen merkitystä ja rohkaista ihmisiä kiittolisina muistamaan kastettaan, kiittämään kolmiyhteistä Jumalaa tästä lahjasta. Samasta syystä rohkaistaan ihmisiä viemään omat lapsensa kasteelle.

Kolmanneksi kaste antaa heille oikeuden mahdollisimman usein käydä pyhällä ehtoollisella, jossa Kristus antaa sakramentin vastaanottajalle ruumiinsa ja verensä – sovituksen, anteeksiantamuksen ja ikuisen elämän lahjansa – ja samalla vahvistaa oman läsnäolonsa hänessä: ”Joka syö minun lihani ja juo minun vereni, pysyy minussa, ja minä pysyn hänessä.” (Joh. 6:56).

Neljänneksi kastettuja tulee kehottaa ja opettaa käyttämään yksityisriippiä sekä ymmärtämään syvemmin messussa toteutuvan yhteisen ripin merkitystä. Ehtoollinen ja rippi palauttavat ihmiset tuoreella tavalla jo kasteessa annettuun armoon ja siten vahvistavat heidän kasteessa Jumalan lapseksi tapahtunutta kutsumustaan.

Tunnustuskirjojen neljä kohtaa voivat olla johtava malli sille, miten kirkkomme voi vahvistaa omaa evankelioimisstrategiaansa ja –toimintaansa.

Pappeja koulutetaan nykyistä paremmiksi evankeliumin julistajiksi. Kaikessa toiminnassa korostetaan kasteen lahjaa sekä kasteen kutsua ja velvoitusta elää aitoina Kristukseen uskovina kristittyinä. Ehtoollisella ja ripissä palataan kasteessa saatuun armoon. Kastettuja rohkaistaan mahdollisimman usein käymään pyhällä ehtoollisella. Samanaikaisesti messun

inhimillistä ja jumalallista laatua tulee nostaa huomattavasti. Maallikkojen tulee osallistua messun toteutukseen keskeisellä tavalla. Maallikoilla on myös ratkaiseva rooli evankeliumin viemisessä todistukseksi kaikkialle ihmisten arkeen. Rippi otetaan aktiiviseen käyttöön uskossaan riutuvien ravinnoksi ja vahvistukseksi.

Kaikkia näitä neljää tunnustuskirjoista nousevaa kirkon olemassaolon ja toiminnan peruspilaria tulee harjoittaa mahdollisimman suurella avoimuudella etsien ja tavoittaen erityisesti niitä, jotka ovat joutuneet kauas seurakunnan elämän todellisuudesta tai eivät ole koskaan siitä osallisia olleetkaan.

2.1.4. Evankelioimisen kokonaissuunnitelman laatiminen ja sen taustaa

Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliiton (SKSK, myöhemmin Suomen kirkon Seurakuntatoiminnan Keskusliitto) asiakirjassa *Evankelioimistyön kokonaiskirkollista kehittämistä ja koordinointia koskeva perusteltu kokonaissuunnitelma* 21.12.1990 on kuvattu evankelioimisen kokonaissuunnitelman laatimista. Kirkolliskokous oli edellyttänyt vuonna 1989, että evankelioimistyön kehittämisestä laaditaan perusteltu kokonaissuunnitelma. Kirkkohallitus oli pyytänyt 4.12.1989 kirjeellään SKSK:a laatimaan evankelioimistyön kehittämisestä perustellun kokonaissuunnitelman vuoden 1990 loppuun mennessä.

SKSK oli taas uskonut evankelioimistyön kokonaiskirkollisen kehittämisen ja koordinoinnin Evankelioimistyön neuvottelukunnalle, joka koostui alan asiantuntijoina kutsutuista seurakuntien ja järjestöjen edustajista. Laajennettu piispainkokous oli asettanut neuvottelukunnan 7.12.1967, jolloin laajennettu piispainkokous antoi SKSK:n tehtäväksi muodostaa toimikunta järjestämään säännöllisin väliajoin yhteisiä neuvottelutilaisuuksia työn kehittämiseksi ja yhteistoiminnan lujittamiseksi.

Neuvottelukunnan tehtäväksi muodostui evankelioimistyön selvittely sekä hyvinkin erilaisten evankelioimista koskevien näkemysten yhteensovittaminen. Yhteensovittava rooli muodostui neuvottelukunnan vaativaksi, mutta keskeiseksi tehtäväksi. Tässä tarkoituksessa neuvottelukunta järjesti useita evankelioimista käsitteleviä neuvotteluja ja seminaareja sekä

julkaisi muistioita ja selvityksiä. Piispainkokous hyväksyi neuvottelukunnan esityksen pohjalta evankelioimistoimikunnan malliohjesäännön keväällä 1978.

Evankelioimistyön neuvottelukunta käynnisti vuonna 1988 kirkon evankelioimistyön kokonaistrategian valmistelun. Valmistelun lähtökohtia selvitetäessä ilmeni, että ensimmäisenä tehtävänä tulee olla teologisen ja strategisen selvityksen laatiminen. Tämän vuoksi Evankelioimistyön neuvottelukunta katsoi, että kirkkohallituksen tarkoittaman perustellun kokonaissuunnitelman laatiminen on mahdollista vasta sitten, kun edellä mainittu evankelioimistyön teologinen ja strateginen selvitys on valmistunut. Selvitys on keskeinen osa kokonaissuunnitelmaa. Selvitys ja siitä saatu palaute luovat edellytykset kokonaissuunnitelman laatimiselle.

Teologinen ja strateginen selvitys evankelioimisesta valmistui syksyyn 1991 mennessä. Selvityksen laatija oli dosentti Risto Ahonen. Neuvottelukunta itse osallistui aktiivisesti selvityksen valmistamiseen. Se lähetettiin kirkolliskokouksen toimikuntavaliokunnalle ja piispainkokoukselle.

Saku Toiviainen (1996) laati muistion aiheesta ”Evankelioimistyön kokonaiskirkollinen koordinointi ja kehittäminen” toimiessaan evankelioimistyön neuvottelukunnan sihteerinä. Varsinainen laaja evankelioimistyön kokonaisselvitys ilmestyi kolmena kirjana vuosina 1992-1993 (Risto Ahonen: Evankelioiminen kirkon perustehtävänä, Harri Heino: Kenet kirkko kohtaa?, Riitta Aaltonen, toim.: Missionaarinen seurakunta). Kokonaisselvitys pyrki liittämään kansainvälisessä keskustelussa paljon esillä olleen missionaarisen kirkkokäsityksen suomalaiseen seurakuntaelämään.

Kirkon lähetystyön kehittämistoimikunnan mietinnössä ”Koko kirkon missio” (1998) todetaan, että vuonna 1993 valmistuneen kokonaisselvityksen mukaan evankelioiminen ei ole vain kirkollinen työmuoto, vaan se kuuluu kirkon olemukseen. Kirkon olemus toteutuu paikallisseurakunnassa, joka on toiminnan perusyksikkö. Yhdistyksen tai herätysliikkeen toiminta ei vapauta paikallisseurakuntaa missionaarisesta vastuusta. Seurakunta toteuttaa evankelioimistehtävänsä, jos sen toimintaa ohjaa kysymys siitä, miten kaikki sen alueella elävät ihmiset pääsisivät evankeliumista osalliseksi. Paikallisseurakuntaa korostava tulkinta

on muun muassa selkeyttänyt evankelioimisjärjestöjen suhdetta seurakuntaan. Sisällöllisesti kokonaisselvitys kuvaa evankelioimisen kokonaisvaltaiseksi samalla tavalla kuin on totuttu puhumaan lähetystyöstä; siihen kuuluu Kristuksesta todistaminen sekä sanoin että teoin. Tavoitteeksi asetetaan ”missionaarinen ja diakoninen seurakunta”.

Evankelioimistyön kokonaisselvityksen pohjalta kirkolliskokous teki vuonna 1995 periaatepäätöksen, jonka mukaan kirkkohallituksen vastuu evankelioimistyöstä lisääntyy. Kirkolliskokous asetti keväällä 1996 evankelioimistyön toimikunnan edistämään missionaarisen kirkko- ja seurakuntanäkemyksen toteutumista kirkossa ja seurakunnissa. Toimikunnan tehtävänä oli edistää seurakuntaelämän missionaarisuutta ja uudistumista sekä etsiä konkreettisia toteuttamismuotoja kirkon kokonaisvaltaiselle todistukselle ja palvelulle, niin että kirkon missionaarisuus saisi laaja-alaiset ilmenemismuodot myös paikallisseurakunnissa. Toimikunnan tehtävänä on myös kehittää kirkon tavoittavan työn muotoja monikulttuuristuvassa Suomessa sekä edistää lähetystyön kokemusten hyödyntämistä seurakuntaelämässä. Yhteistyötä eri tahoihin kuten Kirkkohallituksen toiminnallisen osaston yksiköihin ja kirkon lähetystyön toimikuntaan on tässä asiassa pidetty tärkeänä. Toimikunta on järjestänyt valtakunnallisia evankelioimisen seminaareja ja konferensseja vuosina 2003–2016.

Vuonna 2016 alkaneella kirkolliskokouskaudella Kirkkohallituksen toimikunnat lakkautettiin. Evankelioimistyön toimikunnan tilalle perustettiin 2016 evankelioinnin neuvottelukunta. Neuvottelukuntakautena ei ole järjestetty seminaareja tai konferensseja, vaikka suunnittelua on ollut. Ensimmäisellä neuvottelukuntakaudella pyrittiin yhteisiin päiviin evankelioivien järjestöjen omien päivien kanssa, mutta siihen ei muodostunut riittävää yhteistä tahtoa.

Evankelioinnin neuvottelukunnan työskentelyssä ilmeni, että seurakunnissa ja järjestöissä on olemassa uusia missionaarisia toimintamuotoja, joiden saaminen neuvottelukunnan tehtäväkenttään olisi tärkeää. Kun kirkon strategiaprosessit etenivät, ilmaistut painopisteet tukivat ajatusta laajentaa neuvottelukuntaa myös hengellisen elämän kysymysten suuntaan. Ovet auki -strategian laajasti ymmärretty missionaarinen näkökulma tuli näin otettua huomioon.

Kirkkohallituksessa pyrittiin vuonna 2021 vähentämään neuvottelukuntien ja työryhmien määrää. Neuvottelukuntia sekä yhdistettiin että järjestettiin uudelleen. Hengellisen elämän kysymyksille ei ollut omaa neuvottelukuntaa ja nämä asia-alueet liitettiin Evankelioinnin ja hengellisten kysymysten neuvottelukuntaan.

2.1.5. Evankelioinnin määrittelyä Suomen ev.-lut. kirkon asiakirjoissa

Seuraavassa esitetään tuoreimmat määritelmät siitä, miten evankelioiminen ymmärretään Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.

Aikuiset seurakuntalaisina -kehittämisasiakirjassa (2012) evankelioiminen on määritelty siten, että se on seurakunnan perustehtävän toteuttamista, ja sen muotoja on lukuisia. Se on ilosanoman kertomista Jeesuksesta ja Jumalan kutsun välittämistä ihmisille. Ihmisiä kutsutaan Jumalan yhteyteen ja löytämään oma tapansa toteuttaa hengellistä elämäänsä ja kutsumustaan.

Evankelioiminen merkitsee sitä, että kristityt yksilöinä ja kristilliset kirkot yhteisöinä kertovat Kristuksesta ja kristittyinä elämisestä erityisesti sanallisesti, mutta myös teoin, elämällä ja toiminnalla. Oman vakaumuksen ja kirkon yhteisen uskon tunnustaminen on kristityn oikeus ja kutsumus.

Kaikkialta kaikkialle – kirkon missio nyt. Missiologinen tuntemus ja osaaminen kirkon työssä -julkaisussa (2018) on käsitelty kirkon missiota. Sisällöllisesti kirkon missio ymmärretään nykyään kokonaisvaltaisesti: sosiaalieettinen vastuu, heikoimpien puolesta puhuminen, profeetallinen toiminta ja evankeliumin julistus uskon synnyttämiseksi kuuluvat erottamatta yhteen. Kokonaisvaltaisesti määritelty missio on kirkon olemisen tapa, jolloin kyseessä ei ole ainoastaan yksi ”työala” muiden joukossa vaan mission tulee läpäistä seurakunnan kaikkea elämää ja olla kristityn elämänmuoto.

Yhteinen todistus, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetyksen peruslinjaus (2018) liittyy kokonaisvaltaisen lähetyksen ja evankelioimisen lähelle toisiaan. Seurakunta

elää kaikessa toiminnassaan lähetystä todeksi. Kokonaisvaltainen lähetys ottaa huomioon koko ihmisen. Kristillinen todistus alkaa kotoa ja kotiovelta. Seurakunnan ja sen jäsenten tehtävänä on edistää lähetystyötä ja osallistua siihen omien mahdollisuuksiensa mukaan. Kokonaisvaltainen lähetys toimii kaiken seurakuntaelämän pohjana ja edellyttää rukousta ja rohkeutta luoda uusia toimintamuotoja.

Evankeliumi on liikkeelle lähettävä voima. Kirkko kohtaa kokonaisvaltaisesti kaikki ihmiset lähetystyön ja evankelioimisen välityksellä. Kirkko ja sen seurakunnat jäsenineen sekä kirkon lähetysjärjestöt vievät rohkeasti sanoman lähellä ja kaukana elävien keskuuteen. Ne julistavat evankeliumia ja viestivät siitä monin eri tavoin erityisesti siellä, missä Kristusta ei vielä tunneta. Samoin kohdataan niitä, jotka ovat vieraantuneet kristillisestä uskosta. Kirkon mission kannalta maantieteellisiä ja muita reuna-alueita on kaikkialla.

Niin lähetysjärjestöjen kuin muidenkin järjestöjen kokemusta, osaamista ja koulutusta voidaan hyödyntää nykyistä enemmän evankelioimistoiminnan vahvistamisessa.

Ovet auki – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026 (2020) liittyy aiempaan Kohtaamisen kirkko -strategian määritelmään: Kirkon tehtävänä on kutsua ihmisiä Jumalan yhteyteen sekä rohkaista välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta. Määritelmä tähdentää, että pelastavan evankeliumin julistus, osallisuus, yhteisvastuu, heikoimpien puolesta puhuminen, sielunhoito, tasa-arvosta ja ihmisarvosta huolehtiminen sekä luomakunnan eheyden vaaliminen kuuluvat yhteen.

Ovet auki –strategian mukaan kirkon elämä on missionaarista. Siksi on lähdeävä liikkeelle julistamaan ja palvelemaan. Evankeliumi eletään todeksi ihmisten keskellä. Diakonian tarve lisääntyy. Eriarvoisuuden kasvaminen, yksilöllistyminen, syrjäytyminen ja ihmisten turvattomuus haastavat kirkon käyttämään uusia toimintamalleja ja -tapoja.

Strategian periaatteiden mukaisesti kirkon tehtävänä on julistaa rohkeasti evankeliumia Kristuksesta muuttuvassa yhteiskunnassa ja uskonnollisessa kentässä. Kirkossa käytetään kieltä, jota ihmiset ymmärtävät, sekä tunnistetaan hengellisyyden, henkisyiden, mystiikan ja omakohtaisen kokemuksen merkitys.

Kirkon yhteinen strategia tarjoaa suuntaviivoja evankelioimistoimintaan. Olennainen kysymys on, toteuttaako kirkko ja seurakunnat perustehtävänsä. Evankelioimistoiminta kirkossa painottuu paikallisseurakuntiin. Evankelioiminen läpäisee koko seurakunnan toiminnan. Erityisen tärkeää olisi painottaa tavoitettavaa toimintaa.

Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeeninen toimintalinjaus vuoteen 2026 (2021) nojaa koko kirkon Ovet auki -strategian kuuteen perusvalintaan. Toimintalinjaus tarkastelee näitä valintoja ekumeenisesta näkökulmasta.

Toimintalinjauksessa on kirjattu, että kirkon ykseyden ja yhteyden vahvistaminen tukee oman kirkkomme missionaarisuutta ja kirkkojen yhteistä todistusta ja palvelua. Tärkeä osa sitä on eri kristillisten perinteiden tarjoaman rikkauden, voimavarojen ja verkostojen huomioon ottaminen yhteisen mission haasteisiin vastattaessa.

Toimintalinjauksen mukaan kristittyjen ja kirkkojen ykseyden ja yhteyden vahvistaminen koituu myös todistuksen ja palvelun hyödyksi. Kirkon elämän läpäisevänä periaatteena ekumenia palvelee missionaarisuutta. Sitä kautta etenkin lähetyksen, evankelioinnin ja myös uskontodialogin tehtäväkentät tulevat lähelle ekumeniaa.

2.2. Ekumeeninen ja kansainvälinen keskustelu evankelioimisesta

Edustaja-aloitteessa sekä lähetekeskustelussa viitattiin ekumeenisiin dokumentteihin ja kansainvälisiin kokemuksiin evankelioimisesta. Tässä alaluvussa selvitetään ekumeenista ja kansainvälistä keskustelua evankelioimisesta. Lähteenä on käytetty Jaakko Rusaman valiokunnalle antamaa laajaa asiantuntijalausuntoa.

2.2.1. Näkökulmia evankelioimiseen 2000-lukuun saakka

Suomalaista ja suomalaisten tekemää missiologista tutkimusta on varsin paljon. Sen sijaan evankelioimista koskeva suomalainen tutkimus on ollut vähäistä, vaikka viimeisten kolmen

vuosikymmenen aikana on käyty runsaasti ekumeenista ja kansainvälistä keskustelua evankelioimisesta. Dosentti Risto Ahosen laatima perusteellinen teologinen selvitys ”Evankelioiminen kirkon perustehtävänä” on toistaiseksi kattavin suomenkielinen selvitys kansainvälisestä ekumeenisesta evankelioimiskeskustelusta. Se kattaa ajanjakson 1900-luvun lopulle.

Evankelioimista ei ole syytä tarkastella vain kansallisena kysymyksenä, koska se on osa globaalin kirkon yhteistä missiota. Kansainväliset ekumeeniset lähetyskonferenssit ja yhteiskristilliset lähetyskongressit vuodesta 1910 alkaen tarjoavat hyödyllisen taustan evankelioimisesta käytävän keskustelun ymmärtämiselle.

Seuraavassa on esitelty kronologisesti ja tiivistetysti tärkeimmät virstanpylväät.

Vuonna 1910 perustettua Kansainvälistä lähetysneuvostoa (International Missionary Council) pidetään yhtenä merkittävimmistä järjestäytyneen ekumeenisen liikkeen synnyttäjistä. Siellä käytettiin synonyymisesti käsitteitä ”evangelization”, ”evangelism”, ”mission”, ”foreign mission” ja ”evangelistic programmes”. Toinen viime vuosisadan ekumeenisen aktiivisuuden edistäjistä oli vuonna 1919 perustettu World Alliance for Promoting Christian Unity among Churches. Se myötävaikutti vuonna 1925 pidettyyn sosiaalieettiseen ekumeeniseen Life and Work -konferenssiin ja vuonna 1927 pidettyyn opillisia kysymyksiä käsitelleeseen ekumeeniseen Faith and Order -konferenssiin.

Vuonna 1928 pidettiin Jerusalemin lähetyskonferenssi, jossa korostui sosiaalisen evankeliumin vaikutus. Life and Work - ja Faith and Order -liikkeiden pohjalta muodostettiin Kirkkojen maailmanneuvosto (KMN), jonka virallinen perustaminen siirtyi toisen maailmansodan vuoksi vuoteen 1948.

Jerusalemin lähetyskonferenssi paalutti evankelioimisen käsitettä merkittävästi. Kyse on ihmisen kaikki tarpeet huomioon ottavasta missionaarisuudesta. Evankeliumi ei vain kerro Kristuksesta vaan Kristus itse on evankeliumi. Hänessä Jumala tulee lähelle ihmistä ja ilmoittaa itsensä. Tähän evankelioimiskäsitykseen sisältyvät kasvatus, terveydenhuolto ja köyhien aseman parantaminen.

Vuoden 1938 lähetyskonferenssissa Tambaramissa tapahtui käänne lähetysajattelussa. Evankelioiminen nähtiin nyt aikaisempaa kapeammassa merkityksessä. Se oli ennen kaikkea sovitussanomien julistamista Kristuksessa. Evankelioimisen keskeisenä tavoitteena pidettiin hengellistä kääntymistä.

Whitbyn lähetyskonferenssissa vuonna 1947 korostettiin, että evankeliumi koskettaa ihmisten jokapäiväisiä ja konkreettisia kysymyksiä. Uutena näkökulmana korostettiin evankelioimisen ja lähetysten eskatologista luonnetta. Evankelioimista kutsuttiin missionaariseksi julistukseksi. Tämä näkemys oli vahvasti esillä *Kirkkojen maailmanneuvoston perustamiskokouksessa 1948* ja erillisenä tutkimusohjelmalla sen jälkeen.

Edelleen tänä päivänä kantavin missionaarinen ja kirkon missionaalisuutta kuvaava käsite ”Missio Dei” vahvistettiin *Willingenin lähetyskonferenssissa vuonna 1952*. Etsittiin uutta mallia kirkon ja lähetysten suhteille. Kirkko ei ollut lähetysten keskipiste eikä tavoite, koska Jumalan pelastava toiminta edeltää sekä kirkkoa että lähetystä. Kirkkoa ei voi alistaa lähetykselle eikä lähetystä kirkolle. Kirkon rooli haluttiin ymmärtää lähettäjistä lähetetyksi. Näin Missio Dei -käsitteellä haluttiin korostaa lähetystyön jumalakeskeistä ja kolminaisuusopillista luonnetta. Kolmiyhteinen Jumala on lähetysten ja evankelioimisen subjekti. Niin kuin Isä lähetti Pojan ja Pyhän Hengen, niin Kristus lähettää omansa Pyhän Hengen kautta maailmaan.

Kirkkojen maailmanneuvoston toinen yleiskokous Evanstonissa vuonna 1954 pitäytyi eskatologiseen näkökulmaan, mutta toi aikaisempaa vahvemmin kristologisen korostuksen. Jeesus on itse evankelista ja ”Jeesus Kristus on se evankeliumi, jota julistamme”. Evankelioiminen on osallistumista Kristuksen elämään ja palvelutyöhön maailmassa.

New Delhissä 1961 Kirkkojen maailmanneuvosto totesi, että julistus ja palvelu kuuluvat saumattomasti yhteen ja että ”lähetyskäsky on annettu koko kirkolle koko evankeliumin viemiseksi koko maailmaan”. Missionaarisuus on kirkon keskeinen tehtävä. Kirkon ja lähetysten välillä ei voi olla eroa. Kirkko on, koska lähetys on.

Vuonna 1963 México Cityn lähetyskonferenssi julisti kristillisen kirkon lähetystehtävää kuudella mantereella ja missionaarisen toiminnan kaksisuuntaista liikettä. Kehitys evankelioimista käsittelevässä keskustelussa johti nopeasti siihen, ettei enää voitu puhua vain sisä- ja ulkolähetyksestä. Maantiede ei ole määräävä tekijä, vaan raja ilmenee uskon ja epäuskon välillä.

Ekumeenisen lähetysteologian syvä kriisi koettiin 1960-luvun lopulla, erityisesti *Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokouksessa Upsalassa 1968*. Kymmenien kirkkojen ja erityisesti lähetysjärjestöjen luottamus Kirkkojen maailmanneuvostoon oli vakavasti koetuksella. Mitä merkitsi kirkon mission uudistus? Miten Jumalan valtakunta toteutuu maailmassa, jossa on paljon epäoikeudenmukaisuutta ja epäoikeudenmukaisia rakenteita? Tuloksena oli repeämä ekumeenisessa lähetysliikkeessä.

Kärjistymistä lisäsi vielä Kirkkojen maailmanneuvoston järjestämä *Bangkokin lähetyskonferenssi 1972-1973*. Siellä teeman ”Pelastus tänään” avulla pelastukseen ja sen vaikutuksiin luettiin lähes kaikki mahdollinen ihmiselämän parantaminen. Korostus oli yhteiskunnallisessa vanhurskaudessa. Puhe vapautuksesta tulkittiin vapautuksena taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta sorrosta. Vapautuminen synnistä ja syyllisyydestä ei ollut keskeistä.

Tämän keskustelun laineita koettiin monin tavoin koko maailmassa. Herätyskristilliset ja evankelikaaliset tahot nostivat uudella tavalla päätään ja alkoivat luoda uusia rakenteita.

Taitekohtana oli *vuonna 1974 pidetty Lausannen evankelioimiskongressi*. Samana vuonna roomalais-katolisen kirkon piispat ja ortodoksinen kirkko pitivät konferenssit evankelioimisesta. Lausannessa ei vielä luotu kilpailevaa organisaatiota Kirkkojen maailmanneuvostolle, vaan siitä alkoi Lausannen liike, jota yhdisti ns. Lausannen julistus. Evankelioiminen on oma kristillisen todistuksen muotonsa, joka on yhtäältä itsenäinen, toisaalta liittyy sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen.

Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokouksessa Nairobissa 1975 korostettiin sitä, kuinka evankeliumi kertoo Jumalan valtakunnasta, hänen rakkaudestaan Jeesuksessa Kristuksessa

sekä armosta ja syntien anteeksiantamisesta. Tämän ohella kristittyjen on osallistuttava taisteluun oikeudenmukaisuuden ja ihmisarvon puolesta, tuomittava kaikki ihmisoikeuksien loukkaukset ja sitouduttava elämän riskeihin. Yleiskokouksen viesti evankelioimisesta kuului näin: ”Evankelioiminen perustuu Jumalan itsensä uhraavaan rakkauteen kuuliaisuudessa ylönousseeseen Kristukseen. Evankelioiminen on kuin sitä, että kerjäläinen kertoo toiselle kerjäläiselle, mistä he molemmat voivat löytää leipää.”

Vuonna 1989 pidettiin Manilassa Lausannen liikkeen lähetyskongressi. Siellä hyväksytyssä Manilan julistuksessa vahvistettiin sitoutuminen Lausannen periaatteisiin. Manilan julistus käsitteli kahta teemaa: ”Julistakaa Kristusta siihen asti kunnes hän tulee” ja ”Kutsu koko kirkolle viemään koko evankeliumi koko maailmaan”. Korostus oli Raamatun arvovallassa.

Melbournen lähetyskonferenssissa vuonna 1980 yritettiin etsiä yhteistä näkemystä. Yhteistä lähetyksen ja evankelioimisen tulkintaa ei kyetty esittämään. Lähetyksen ja evankelioimisen kysymyksistä tärkeimpinä pidettiin köyhien, sorrettujen ja alistettujen puolustamista sekä niihin vaikuttaviin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin valtarakenteisiin puuttumista.

Kirkkojen maailmanneuvoston vuonna 1982 julkaisemassa ekumeenisessa raportissa lähetyksestä ja evankelioimisesta pyrittiin löytämään konsensus vuosikymmeniä käydystä ekumeenisesta keskustelusta. Kirkkojen ja lähetysjärjestöjen edustajat totesivat, että kirkot ovat kaikkialla lähetystilanteessa.

Kirkkojen maailmanneuvoston *Vancouverin yleiskokouksen 1983* teemana oli ”Jeesus Kristus, maailman elämä”. Yksi jaostoista oli ”Todistus jakaantuneessa maailmassa”, jonka loppuraporttia ei lopulta hyväksytty kokouksessa, mutta se kuitenkin liitettiin päätösasiakirjoihin. Viestissään kirkuille yleiskokous vakuutti, että ”uudistamme sitoutumisemme lähetykseen ja evankelioimistyöhön”. Esille nostettiin kristillisen todistuksen merkitys ja luonne eri kulttuureissa, jumalanpalveluselämässä, lasten ja köyhien parissa sekä muiden uskontojen edustajia kohdattaessa.

Vuoden 1989 Kirkkojen maailmanneuvoston lähetyskonferenssissa San Antoniossa Yhdysvalloissa jatkui keskustelu Kristuksen esimerkistä. Puhe lähetyksestä korosti Kristusta

opettajana ja esimerkkinä hänen pelastustyönsä kustannuksella. Käsitys lähetyksestä ja evankelioimisesta oli osallistumista ihmisten kärsimykseen ja taisteluun oikeudenmukaisemman yhteiskunnan puolesta.

Kirkkojen maailmanneuvoston Canberran yleiskokouksessa 1991 keskityttiin tietoisesti järjestön historiassa ensimmäistä kertaa kolmanteen uskonkappaleeseen. Se tarjosikin hyvin erilaisia ja keskenään ristiriitaisia tulkintoja kristillisen kirkon todistuksesta ja ympäröivän yhteiskunnan ymmärtämisestä.

Maailmanlähetyksen konferenssissa Salvador da Bahíassa Brasiliassa työsti vuonna 1982 valmistunutta lähetyssasiakirjaa, johon oli kerätty runsaasti aineistoa ja kokemuksia Kirkkojen maailmanneuvoston jäsenkirkoilta. Kirkon universaaliin luonteeseen kuuluvat lähetyksen ja evankelioiminen. Lähetyksen toteuttaja on aina kirkko ja sen paikallisseurakunta eikä tehtävää voi delegoida ainoastaan järjestöille.

Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokous Hararessa Zimbabwessa 1997 totesi, että evankeliumi puhuu niiden puolesta, jotka kohtaavat maailmassa sosiaalista ja taloudellista epäoikeudenmukaisuutta. ”Evankelioimisen tulee olla kirkon mission keskuksessa kohti sosiaalista muutosta (transformation).” Tämä muutos on jokaisen henkilökohtainen muutos, ja sitä tulee korostaa pyrittäessä muuttamaan globaaleja järjestelmiä. Kokouksessa painotettiin useaan kertaan, että lähetyksen ja evankelioimisen tulee liittyä rakenteelliseen muutokseen maailmassa.

Edellä esitetyn mukaan yleiskokouksissa vuosikymmeniä jatkuneet keskustelut ja selvitykset osoittavat sen, että yhteys lähetyksen ja evankelioimisen välillä on todellisuutta: kirkon ykseyden ilmentäminen ja kirkon missionaarisuus kuuluvat yhteen. Molemmat kuuluvat kirkon olemukseen ja perustehtäviin. Siksi evankelioimista on aina syytä tarkastella ekklesiologisesta lähtökohdasta käsin. Ekumeeninen konsensus on, että kirkko ja lähetyksen kuuluvat yhteen. Samalla tavoin evankeliumin julistaminen ja kirkon yhteiskunnallinen vastuu liittyvät kiinteästi toisiinsa. Haasteena on vuosikymmenien ajan ollut se, miten kamppailu yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden puolesta integroidaan kristillisen kirkon kokonaisvaltaiseen todistukseen eli lähetykseen ja evankelioimiseen. Missionaarisuus on paikallisen seurakunnan elinehto. Se alkaa kotiovelta.

Mitä on jäänyt lopputulokseksi näistä 1900-luvulla käydyistä kiistoista ja keskusteluista? Ainakin kaksi näkökulmaa voidaan nostaa esille. Ensinnä evankelioimisessa on nähtävä kolmiyhteisen Jumalan toiminta. Sitä ei kavenneta johonkin Jumalan kolmesta persoonasta, vaikka eri vuosikymmeninä niin on tehty johtuen teologisista ja yhteiskunnallisista muutoksista. Toiseksi evankelioiminen on koko kirkon pysyvä lahja ja tehtävä. Lähtökohta on kirkon olemuksessa Jumalan tahdon toteuttajana. Usko on lahja, jonka ihminen voi ottaa vapaaehtoisesti vastaan. Käytännön ratkaisut eivät ole kirkon perustehtävästä irrallisia kampanjoita tai kirkon tunnustusta kaventavia projekteja. Nämä painotukset on tuotu esille myös kirkkomme lähetyksen peruslinjauksessa, ”Yhteinen todistus”, johon evankelioimistoiminnan vahvistamista käsittelevässä edustaja-aloitteessa viitataan.

1900-luvun alkupuolella painotus oli siinä, että evankeliumia tulisi julistaa mahdollisimman laajalle. Evankelioiminen oli keskeinen lähetystyön muoto eikä tehty erottelua julistuksen ja diakonian välillä. Muutos tapahtui kahden maailmansodan ja ekumeenisen yhteistyön seurauksena. Aikaisempaa vahvemmin nousi esille yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden haasteet maissa, joissa lähetystyötä tehtiin. Taustalla oli myös 1960-luvulla alkanut radikalismi, jossa etsittiin ja jopa ihannoitiin yhteiskunnallista vanhurskautta monissa poliittisissa liikkeissä. Vuosisadan loppuvuosikymmeninä esiintyikin vastakkainasettelua perinteisen evankeliumin julistamisen ja uudenlaisen yhteiskunnallisen vaikuttamisen välillä.

2.2.2. Kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen kannanottoja

Perinteisten kirkkojen käsitykset evankelioimisesta, sen tulkinnat ja toiminnot vaihtelevat. Lähtökohtaisesti ne liittyvät missiokäsitteen ymmärtämiseen.

Roomalaiskatolinen kirkko

Roomalaiskatolinen kirkko on täysjäsen Kirkkojen maailmanneuvoston Maailmanlähetyksen ja evankelioimisen komissiossa ja Faith and Order -komissiossa, vaikka kirkkona katolinen kirkko ei ole Kirkkojen maailmanneuvoston jäsen. Siksi voidaan sanoa, että lähetyksen ja

evankelioimisen kysymyksissä Kirkkojen maailmanneuvosto tuo julki erittäin laajan kristittyjen käsityksen kirkon missionaalaisesta luonteesta ja missionaarisesta tehtävästä.

Katolisen kirkon kannanotot ja viime vuosien aktiivinen osallistuminen evankelioimisesta käytävään keskusteluun ovat olleet merkittäviä. Huomattava käänne tapahtui Vatikaanin toisessa kirkolliskokouksessa 1962-1965. Käsite ”evankelioiminen” vakiintui katolisessa kirkossa vasta 1970-luvulla.

Katolisen kirkon kirkkolaki, *Codex Iuris Canonici*, toteaa selkeästi, että lähetys nousee kirkon olemuksesta. Se on kirkon maailmaan lähettämistä ja sen työn hoitamista, jonka apostolit uskoivat kirkolle. Paavi Paavali VI:n kiertokirje *Evangelii Nuntiandi* (1975) on pidetty katolisen kirkon uusevankelioimisen peruskirjana. Evankelioiminen on kirkon päätehtävä. Kristus oli evankelista, ja kirkon tulee seurata hänen esimerkkiään. Kiertokirjeen mukaan evankelioiminen merkitsee evankeliumin viemistä kaikkialle, ja myös kulttuurit on evankelioitava niin, että ne uudistuvat sisältä käsin.

Paavi Johannes Paavali II:n kiertokirjeessä *Redemptoris Missio* (Lunastajan lähetys) vuodelta 1990 esitetään kolme periaatetta. Ensinnä evankeliumia on vietävä kaikkialle, missä Kristusta ei vielä tunneta. Toiseksi kristittyjä on hoidettava pastoraalisesti ja vahvistettava heidän uskoaan niin, että he voivat sitoutua universaaliin lähetystyöhön. Kolmanneksi paavi kiinnitti huomiota perinteisissä kristillisissä maissa kristinuskosta vieraantuneisiin. Hän puhui uudelleen evankelioimisesta. Tähän viimeksi mainittuun teemaan erityisesti Euroopassa ovat paavit Benedictus ja Franciscus kiinnittäneet huomiota.

Paavi Benedictus XVI:n apostolinen kehotuskirje *Verbum Domini* (Jumalan sana) vuodelta 2010 painottaa, että kirkossa on vahvistettava missionaarista tietoisuutta. Paavi korostaa piispojen yhteisenä käsityksenä sitä, että Jumalan sanan julistamisen lähetystehtävä on kaikkien Jeesuksen Kristuksen opetuslasten tehtävä kasteen perusteella. Päätäväinen sitoutuminen lähetystyöhön on välttämätöntä. Lähetystyön tekeminen on selvä merkki kirkollisen yhteisön kypsyydestä. Uusi evankelioiminen on välttämätöntä. ”Kirkko, joka on varma Herransa uskollisuudesta, ei väsy julistamaan evankeliumin hyvää sanomaa ja kutsuu kaikki kristittyjä löytämään uudelleen Kristuksen seuraamisen vetoavuuden.” Kirkon vastuu ei

rajoitu vain siihen, että maailmalle tarjotaan yleisesti hyväksytyjä arvoja. Tarvitaan Jumalan sanan selkeästi ilmaistua julistamista: ”Vain siten olemme uskollisia Kristuksen antamalle tehtävälle”.

Paavi Franciscuksen kiertokirjeessä *Evangelii gaudium* (Evankeliumin ilo) vuodelta 2013 nykyinen paavi kehottaa kirkkoa uuteen evankelioimiseen, joka nousee rakkauden kokemuksesta. Paavi kysyy, miten voimme olla jakamatta rakkautta muiden kanssa, jos olemme itse saaneet kokea sellaista rakkautta, joka on uudistanut elämämme (artikla 9). Paavi sanoo unelmoivansa sellaisesta missionaarisesta sysäyksestä, joka kykenee muuttamaan kaiken. Silloin kirkon tavat, aikataulut, kielenkäyttö ja rakenteet kanavoidaan evankelioimiseen tätä maailmaa varten eikä kirkon itsensä säilyttämistä varten (artikla 27).

Paavi Franciscus teki maaliskuussa 2022 tärkeän muutoksen katolisen kirkon rakenteeseen: Uskonopin kongregatio pudotettiin sille vuosisatoja kuuluneesta protokollan mukaisesta ykkösasemasta ja tilalle nousi uuden evankelioimisen kongregatio. Näin uudistettu kirkon hallintorakenne jo osoittaa, kuinka katolinen kirkko pitää evankelioimista tärkeimpänä haasteenaan ja suuntautuu missionaarisesti ulospäin ihmisten tavoittamiseen evankeliumilla.

Ortodoksiset kirkot

Ortodoksiset ja orientaaliortodoksiset kirkot ovat olleet missionaarisessa keskustelussa varsin aktiivista. Kirkkojen maailmanneuvosto rohkaisi 1970-luvulta alkaen ortodoksisia kirkkoja osallistumaan missiologiseen keskusteluun ja määrittelemään oman asemansa.

Ortodoksien korostuksena on pääsääntöisesti ollut se, että kirkon missionaarisuuden tulee perustua trinitaariseen teologiaan. Kun Kristus lähetti apostolinsa maailmaan, se perustui siihen, että Kristus oli itse Jumalan ja Pyhän Hengen lähettämä (Joh. 20:21-23). Leimallista ortodoksille missiologialle on liturgisen elämän merkitys ja seurakunnan papillisen roolin kautta yhteys ympäröivään yhteiskuntaan. Liturginen elämä on lähde, josta kristillinen elämä kumpuaa ja saa sisältönsä. Mission perussuunta ei ole ulospäin lähtemisessä vaan yhteen tulemisessa. Kirkko ei pyri menemään itsensä ulkopuolelle vaan kutsuu ja vetää kaikkia yhteyteensä, sisäpuolelle.

Toisin kuin roomalaiskatolinen kirkko, ortodoksinen kirkko ei pyri lähettämään lähetystyöntekijöitä ulkomaille. Koko maailmassa vain muutama kansallinen ortodoksinen kirkko on viime vuosikymmeninä lähettänyt ulkomaille lähetystyöntekijöitä. Yksi niistä oli 1900-luvun lopulla muutaman vuosikymmenen ajan Suomen ortodoksinen kirkko. Lähinnä Keniassa tapahtuvaa työtä tehdään nyt tukemalla paikallista ja kasvavaa ortodoksista kirkkoa. Kanonisen käsityksen mukaan kussakin maassa toimii yksi ortodoksinen kirkko.

Anglikaaninen kirkkoyhteisö

Englannin kirkossa ja anglikaanisissa kirkoissa evankelioimistoiminta alkoi 1700-luvulla. Näkyvimmin toiminta liittyi anglikaanipappien John ja Charles Wesley'n järjestämiin julkisiin herätyskokouksiin. Ne tapahtuivat Englannin kirkon ja sen ulkomaisten siirtokuntien sisällä, mutta veljesten kuoleman jälkeen liikkeen seuraajat perustivat erillisen kirkkokunnan, metodistikirkon.

Anglikaanisissa kirkoissa evankelioimistoiminnan perusmalli on pastoraalinen, joka perustuu paikallisen seurakunnan työhön. Eri puolilla maailmaa ja kirkkoyhteisön kirkkoprovinsseissa tapahtuu paljon evankelioimistoimintaa, joiden tuloksena monien anglikaanikirkkojen jäsenmäärät kasvavat.

Kirkkoyhteisössä luotiin vuonna 1984 yhteinen lähetyksen peruslinja (Mark of Mission) kuvaamaan tiivistetysti lähetyksen olemusta. Neljä vuotta myöhemmin anglikaanipiispojen Lambeth-konferenssi julisti evankelioimisen vuosikymmenen (Decade of Evangelism), jonka saavutukset eivät kuitenkaan olleet erityisen merkittäviä. 1990-luvun alussa anglikaaniseen kirkkoyhteisöön perustettiin yhteinen lähetyksen ja evankelioimisen johtajan virka, ja pysyvä yhteisanglikaaninen lähetyksen ja evankelioimisen komissio.

Evankelioimisen kannalta esimerkkinä voidaan katsoa Englannin kirkkoa. Ennen vuosituhatien vaihdetta aloitettiin Englannin kirkkoon ja moniin anglikaanisiin kirkkoihin perustaa vapaaehtoisvoimin uusia seurakuntia. Tällä hetkellä yhdellä Englannin kirkon piispoista on tehtävänä tämän kehityksen turvaaminen. Seurakuntien istuttaminen (church planting) on vahvistunut ekumeenisesti toteutettavalla Fresh Expressions of Church -ohjelmalla. Se on merkittäväällä tavalla vaikuttanut anglikaanisen kirkon lähetyksen

käytänteisiin, ekklesiologiaan, teologiaan, johtamismenetelmiin, rakenteisiin ja varainkäyttöön. Liike perustuu vahvaan yhteisöllisyyteen ja yhteistyöhän vapaaehtoisten ja kirkon työntekijöiden kesken.

Englannin kirkon keskushallinnossa toimii evankelioimisen ja opetuslapseuden yksikkö, jolla on myös omat toimihenkilöt. Evankelioimistoimintaa varten valmistetaan jatkuvasti runsaasti käyttömateriaalia paikallisia toimijoita varten.

Helluntailaisuus

Valiokunta on käyttänyt lähteenään Arto Hämäläisen artikkelia Helluntailais-karismaatikot kristittyjen globaalia painopistettä muuttamassa – millä eväillä, miten, 2022. Hämäläisen mukaan evankelioiminen kuuluu luonnollisena osana helluntailaisuuteen. Hän lainaa amerikkalaista missiologi Grant McClungia, joka tiivistää helluntailaisen evankelioimis- ja lähetysnäkemysen sanoin "try to get people saved". Sanonta on peräisin pastori William Seymourilta, joka saarnasi helluntaiherätyksen synnyttyä 1906 Los Angelesissa. Lauseella hän tarkoitti, ettei tule kiinnittää liikaa huomiota Pyhällä Hengellä täyttymiseen kielillä puhumisineen. Tärkeintä oli johtaa ihmiset uskoon, uudestisyntymiseen.

Vaikka helluntailiike on tunnettu vahvoista julistajista ja evankelistoista, Hämäläisen mukaan suurin kasvun myötävaikuttaja on aivan ilmeisesti kuitenkin ollut yleinen pappuus. Jokaisen uskovan oletetaan olevan evankelista, pelastussanomana eteenpäin viejä.

Hämäläisen mukaan helluntailiikettä on leimannut alusta alkaen julistuksen keskeisyys. Jeesus lähetti oppilaansa julistamaan evankeliumia ja "julkihuutamaan" hänen antamansa sanoman, mikä on kreikan *kēryssō*-sanana alkuperäinen merkitys. Tämän vuoksi julistajilla on ollut arvostettu asema helluntailiikkeessä. Toinen keskeinen Jeesuksen antamaan tehtävään liittyvä termi on *euanggelizomai*, joka tarkoittaa hyvän sanoman julistamista, kertomista. Innostus, joka näkyi ensimmäisten Jeesuksen oppilaiden kohdalla hänet kohdattuaan, on leimannut helluntailaisten ja myös muiden Jeesukseen henkilökohtaisesti tutustuneiden reaktioita. Tämä innostus puettiin sanoiksi: "Me olemme löytäneet Messiaan" (Joh. 1:41), ja se sai sanomaan epäilijälle: "Tule, niin näet" (Joh. 1:46). Tämä on tyypillistä helluntailaista narratiivia. Kolmas lähetyskseen ja evankeliointiin liittyvä Jeesuksen käyttämä termi on *martyreō*. Tämä tarkoittaa sitä, että todistaja on valmis sitoutumaan tehtäväänsä jopa kuoleman riskillä.

Seymourin kehotukseen johtaa ihmiset uskoon heijastuu myös henkilökohtainen vastuu toisista ihmisistä. Kadotukseen matkalla olevista kannetaan huolta. Keskeinen missiologinen suuntaviitta helluntaisille ovat olleet Jeesuksen sanat: ”Tämä valtakunnan evankeliumi julistetaan kaikkialle maailmaan, kaikille kansoille todistukseksi, ja sitten tulee loppu.” (Matt. 24:14). Helluntaillaisuudessa on ollut ohjaavassa roolissa myös Pietarin opetus, jossa hän puhuu uskovista, ”jotka odottavat Jumalan päivää ja jouduttavat sen tuloa...” (2 Piet. 3:12). Helluntaillaiset tarttuvat yleensä innolla ajatukseen mahdollisuudesta jouduttaa Herran paluuta.

Tomi Karttunen (2022) artikkelissaan ”Evankelioimisen mallit, kirkon yhteisö ja Kristuksen seuraaminen” on kiteyttänyt teemoja, joista kirkot voivat oppia helluntaillaisuuden eri piirteistä:

- Tunneilmaisuja salliva, kokemuksellinen ja osallistava jumalanpalveluselämä. Kokemus Hengen yhdistävästä voimasta yhteiskunnankin eheyttäjänä.
- Karismaattisen lähetyksen suuntautuminen tarpeiden mukaan. Toivon antaminen paremmasta.
- Helluntaikirkkoilla on voimakas taju Jumalan kutsusta, ja ne tavoittavat aikalaisiaan modernin kulttuurisen kielen kautta musiikin, elokuvien ja television kautta. Helluntaillaiset ovat kontekstuaalisia joukkotiedotusvälineiden käytössä.

2.2.3. Kirkkojen maailmanneuvostossa käytävää keskustelua 2000-luvulla

Vuonna 2005 Ateenan lähetyskonferenssi pidettiin ensimmäistä kertaa ortodoksisen kirkon maaperällä. Kirkkojen keskinäisen sovinnon tavoite oli vahvasti esillä. Millainen on missionaalinen ja evankelioiva kirkko? Kirkkoja haastettiin voimakkaasti yhteiseen todistukseen. Samalla esitettiin vaatimus siitä, että evankelioimisen roolia tulee selkeyttää, kun puhutaan kokonaisvaltaisesta lähetysteologiasta.

Vuonna 2006 Porto Alegressa pidetyssä Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokouksessa jatkettiin hankaliksi osoittautuneita keskusteluja evankelikaalien ja ortodoksisten kirkkojen edustajien kanssa. Kokouksessa ei päästy yksimielisyyteen Pyhän Hengen toiminnasta

maailmassa eikä messiaanisen odotuksen toivosta. Nämä jännitteet heijastuivat suoraan lähetystä ja evankelioimista käydyissä keskusteluissa.

Edinburghin vuoden 1910 lähetyskonferenssin *satavuotisjuhlakokous pidettiin vuonna 2010 Edinburghissa*. Teemana oli lähetysyhteistyö. Vanhat jännitteet Kirkkojen maailmanneuvoston ja evankelikaalisen liikkeen välillä sosiaalietiikasta ja herätyskristillisyydestä olivat käytännössä poissa. Kun vuonna 1910 julistettiin ”maailman evankelioimista tämän sukupolven aikana”, niin vuonna 2010 viestinä oli ”Kristuksesta todistaminen tämän päivän maailmassa”.

Konferenssin julkilausumaan koottiin monia aikaisempia missiologisia korostuksia. Niitä olivat kolminaisuusopillinen perusta, evankeliumin julistamisen ja kristillisen elämän (rakkaus, vanhurskaus ja oikeudenmukaisuus) yhteys, lähetystyön kokonaisvaltaisuus ja aito dialogi toisin uskovien kanssa. Ekumeeniselle liikkeelle ominaisesti tuotiin esille armahtavien ja parantavien yhteisöjen tarve, toiminta oikeudenmukaisuuden, rauhan ja luomakunnan puolesta, valtarakenteiden kritiikki, köyhien voimaannuttaminen ja muuttoliikkeen vaikutus lähetystyöhön.

Kirkkojen maailmanneuvoston viimeisin lähetysasiakirja saatiin valmiiksi *Manilassa vuonna 2012 pidetyssä lähetyskonferenssissa*. Tavoitteena oli saada aikaan ekumeeninen yhteisymmärrys lähetystyöstä ja evankelioimisesta. Toisena tavoitteena oli tuoda kirkkojen uusia ajatuksia ekumeeniselle lähetys- ja evankelioimistoiminnalle.

Kirkkojen maailmanneuvosto piti vuonna 2013 yleiskokouksensa Etelä-Korean Busanissa teemalla ”Elämän Jumala, johda meidät oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan”. Mission kysymyksissä lähetysasiakirjan ”Yhdessä kohti elämää” hyväksyminen lopullisessa muodossaan oli merkittävä virstanpylväs.

Vuonna 2018 Arushassa Tansaniassa järjestetty maailmanlähetyksen ja evankelioimisen konferenssi oli Kirkkojen maailmanneuvoston historian suurin lähetyskonferenssi. Paikalla oli yli tuhat osanottajaa kaikista merkittävistä kirkkokunnista ja kaikkialta maailmasta. Yhteisessä kokoontumisessa rukoiltiin paljon, tutkittiin yhdessä Raamattua, jaettiin tietoja ja kokemuksia.

Kirkkojen maailmanneuvoston 11. yleiskokous pidetään Karlsruheessa Saksassa 31.8. – 8.9.2022. Teemana on ”Kristuksen rakkaus johtaa maailmaa sovintoon ja ykseyteen”.

2.2.4. Kirkkoliittojen lähetystä ja evankelioimista käsittelevät asiakirjat

Evankelioimisen kannalta hyödyllisiä ovat Kirkkojen maailmanneuvoston historiansa aikana julkaisemat ainakin seuraavat kolme ekumeenista lähetystä, evankelioimista ja uskontojen kohtaamista käsittelevää dokumenttia ja Arushan konferenssin anti. Niissä ilmenee näkyvällä tavalla kunkin ajankohdan teologisia korostuksia.

Vuoden 1982 asiakirja *Lähetys ja evankelioiminen* on edustanut Kirkkojen maailmanneuvoston virallista linjaa lähetyksestä ja evankelioimisesta, siis siihen on koottu kirkkojen yhteinen käsitys. ”Lähetys ja evankelioiminen” sisältää kootusti lähinnä 1970-luvun ja 1980-luvun alun keskustelun tuloksia lähetyksestä ja evankelioimisesta. Siinä on otettu rakentavalla tavalla huomioon Lausannen julistus (1974) ja paavin kiertokirje Evangelii Nuntiadi (1975). Asiakirja toteaa:

Kirkon ydintehtävä maailmassa on julistaa Jumalan valtakuntaa, joka ilmenee ristiinnaulitussa ja ylösnousseessa Jeesuksessa Kristuksessa. Kirkot pyrkivät täyttämään evankelioimistehtävänsä monella eri tavalla. Niihin kuuluvat kirkon sisäinen elämä, eukaristian vietto, kiitos, esirukous, suunnitelmallinen lähetystyö ja evankelioiminen, köyhille solidaarinen elämäntapa ja sorron vastustaminen.

Jumalan lähetys -periaate, Missio Dei, on näkyvästi esillä: ”Lähetyksen alku on Jumalan sydämessä.” Evankelioiminen on osa laajempaa missiota. Sitä on tehtävä ”Kristuksen tavalla”. Jokaisella ihmisellä on oikeus kuulla kutsu katumukseen ja kääntymiseen. Kutsu osoitetaan kansoille, ryhmille ja perheille. Evankeliumin kutsu koskee kaikkia elämänalueita: Jeesus julistaa kokonaisvaltaisesti Jumalan valtakuntaa. Osana tätä kokonaisvaltaista tavoitetta on se, että evankeliumi tarkoittaa hyviä uutisia köyhille. Asiakirjassa muistutetaan, että evankelioimisen yhteydessä pitää aina muistaa kirkon ykseys ja pyrkimys yhteiseen todistukseen. Evankelioimistoiminta kuuluu kaikille kirkkoille kaikkialla, ja se tulee kohdistaa myös muiden uskontojen edustajiin.

Vuoden 1999 asiakirjalla *Lähetys ja evankelioiminen ykseydessä tänään* ei ole virallista Kirkkojen maailmanneuvoston statusta. Lähetysten ja evankelioimisen käsitteitä pyrittiin selventämään. Moniin aikaisempiin kannanottoihin liittyen todettiin, että lähetys on kokonaisvaltaista evankeliumin julistamista ja jakamista sanoin, teoin, rukoillen, todistaen Kristuksesta jumalanpalveluksessa ja kristittyjen elämässä, opettaen, kouluttaen sekä vahvistaen ihmisiä suhteessa Jumalaan ja toisiin ihmisiin. Evankelioimisen käsitteeseen kuuluvat nämä samat korostukset, mutta sen lisäksi evankelioimiseen sisältyy kutsu henkilökohtaiseen kääntymiseen uuteen elämään Kristuksessa.

Vuosina 1982 ja 1999 hyväksytyt lähetysasiakirjat ilmaisivat vielä varsin suurta yksimielisyyttä kirkkojen ekumeenisessa työskentelyssä. Kolminaisuusopillinen Missio Dei - käsitys ja kokonaisvaltainen lähetysnäkemys olivat luoneet pohjaa lähetystyöhön, evankelioimiseen, uskontodialogiin, uskontoteologiaan ja kohtaamiseen eri katsomusten edustajien kanssa. Erityisesti Canberran yleiskokouksesta 1991 lähtien keskustelut kirkon olemuksesta ja tehtävästä tulivat entistä haastavammiksi.

Sovinnon palvelutehtävää käsitellyt asiakirja *Mission as Ministry of Reconciliation* valmistettiin vuonna 2005 kokoontuneelle maailmanlähetyskonferenssille. Sen keskeinen viesti oli siinä, että kirkon tehtävänä on olla sovinnon rakentaja. Pyhä Henki muuttaa kirkkoa ja tekee sen missionaaliseksi (Apt 1:8). Lähetys on keskeistä kristilliselle uskolle ja teologialle sekä kuuluu kaikkien kristittyjen ja kirkon koko olemukseen.

Vuonna 2013 Kirkkojen maailmanneuvosto julkaisi kaksi merkittävää ekumeenista asiakirjaa, *Kirkko: yhteistä näkyä kohti* ja *Yhdessä kohti elämää*. Opillinen kirkkodokumentti korostaa evankelioimista ja uudelleen evankelioimista yhtenä kirkon keskeisimpänä tehtävänä. Oikeudenmukaisuuden ja rauhan edistäminen kuuluvat myös evankelioimisen ulottuvuuksiin. Kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen antamissa lausunnoissa ilmeni, kuinka lähetysten vaatimus koettiin vahvasti kirkkoasiakirjan avaimena monien kirkkojen elämässä. Se tarkoittaa evankeliumin julistamista, maailman tarpeiden palvelemista ja kamppailua epäoikeudenmukaisuuden poistamiseksi.

”Yhdessä kohti elämää” on tällä hetkellä merkittävin kansainvälinen ekumeeninen asiakirja, joka käsittelee kirkon lähetys- ja evankelioimistehtävää. Sitä käytetään laajimmin kansainvälisessä työskentelyssä. Asiakirja ei onnistu esittämään uudenlaista lähetysten ja evankelioimisen teologiaa. Käsitteitä lähetys ja evankelioiminen ei ole onnistuttu teologisesti määrittelemään, vaikka juuri siihen olisi ollut suuri tarve.

Kirkkojen maailmanneuvoston maailmanlähetysten ja evankelioimisen komission järjestämä maailmanlähetyskonferenssi Arushassa Tansaniassa vuonna 2018 tuotti paljon hyödyllistä materiaalia kirkkoille. *Moving in the Spirit, Hengessä eläen – kutsu muuttavaan opetuslapseuteen* -dokumentin avainkäsitteitä ovat transformaatio, muuttaminen ja muuttuminen sekä opetuslapseus.

Luterilaisen maailmanliiton evankelioimista ja missiota käsitteleviä dokumentteja on runsaasti. Niitä on syntynyt sekä yleiskokouksissa että erillisten tutkimusohjelmien tuloksena. Luterilaisen maailmanliiton yleiskokouksessa Budapestissa 1984 (”Kristuksessa on maailman toivo”) käsiteltiin luterilaisten kirkkojen kannalta uudenlaista lähetysnäkyä. Siinä oli kolme tuoretta avausta. Ensimmäkin todettiin, että lähetysten rajalinjat eivät kulje kristittyjen länsimaiden ja ei-kristittyjen maiden välillä, vaan rajat, jos niitä tarvitaan, on vedettävä uudella tavalla. Ainoa raja on raja uskon ja epäuskon välillä: ”Uudelleen evankelioiminen ja hyvän uutisen kertominen ensi kertaa kohdistuu juuri tuohon uskon ja epäuskon väliseen rajaan. - - - Uudelleen evankelioimisesta saattaa tulla ulospäin suuntautuvan lähetystyön muoto primaarisen evankelioimisen rinnalle.” Puheet sisä- ja ulkolähetyksestä jätettiin pois. Kyse on vain Jumalan kokonaisvaltaisesta lähetyksestä.

Yleiskokouksessa painotettiin evankelioimisen kiireellisyyttä ja sen tehtävää kaikkialla, missä ei ole uskoa Kristukseen tai häntä ei tunneta. Aktiiviseen kohtaamiseen muiden uskontojen ja katsomusten edustajien kanssa rohkaistiin. Toiseksi pohdittiin lähetysten paikkaa teologiassa ja kirkkojen työntekijöiden koulutuksessa. Luterilainen maailmanliitto korosti jokaisen kasteen kautta seurakunnan jäseneksi tulleen lähetysvastuuta. Heille tulee antaa siihen myös koulutusta. Kolmantena painopisteenä oli evankelioimisen ja diakonian välinen suhde.

Yksi merkittävimmistä luterilaisista lähetysasiakirjoista on vuodelta 1988 *Together in God's Mission: An LWF Contribution to the Understanding of Mission*. Siinä korostetaan kokonaisvaltaista lähetysajattelua. Paikallinen kirkko ja seurakunta on todistaja, jonka myötä Jumalan lähetys kantautuu erilaisiin oloihin: uskonnollisiin, aatteellisiin, yhteiskunnallisiin, poliittisiin, taloudellisiin, maantieteellisiin ja väestöllisiin.

Vuonna 2004 valmistui uusi lähetysasiakirja *Lähetys kontekstissa*. Asiakirjassa kuvataan kirkkojen toimintaympäristö, johon vaikuttavat globalisaatio, uusi teknologia, terveysolot, väkivallan todellisuus sekä uskonnolliset, kulttuuriset ja poliittiset kontekstit. Painokkaasti todetaan useaan kertaan, että kirkon olemassaolon syy on kirkon osallistuminen Jumalan lähetykseen. Kirkko ei voi valita, osallistuuko se Jumalan lähetykseen vai ei, sillä lähetys jäsentää perustavalla tavalla kirkon olemusta. Lähetysasiakirja tarttuu kirkon ja paikallisen seurakunnan evankelioimisvastuuseen.

2.3. Toimintaympäristön muutosten vaikutus evankelioimiseen

Edustaja-aloitteessa ja lähetekeskustelussa tuotiin esille kirkon toimintaympäristön muutoksia, jotka vaikuttavat evankelioimisen tarpeen kasvuun, mutta myös samalla sen uusiin mahdollisuuksiin. Muutokset toimintaympäristössä tapahtuvat myös kirkon sisällä. Kirkon toimintakulttuuri, painopisteet ja myös julistuksen sisältö ovat muuttuneet.

Tässä alaluvussa arvioidaan joidenkin keskeisten toimintaympäristön muutosten vaikutuksia evankelioimiseen. Lähteenä on käytetty pääosin kirkon nelivuotiskertomusta Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019 (Hyvönen, Ketola, Salminen, Salomäki ja Sohlberg) (2020).

2.3.1. Kirkkoon kuulumisen väheneminen

Vuonna 2021 Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuului 3,7 miljoonaa jäsentä, mikä on 66,5 % koko väestöstä. Kirkosta erosi noin 54 000 henkilöä ja kirkkoon liittyi noin 20 000

henkilöä. Kastettuja oli 26 720 ja kuolleita 46 522. Kirkon jäsenmäärä on laskenut voimakkaasti koko 2000-luvulla.

Myös kastettujen määrä on viime vuosina laskenut merkittävästi. Kun vuonna 2016 kastettiin 36 586 henkilöä, oli vuonna 2019 kastettujen määrä 28 352. Kastettuja on ollut siis 8 234 vähemmän. Vuonna 2019 lapsia syntyi 45 613. Vuodesta 2000 kastettujen lukumäärä on lähes puolittunut. Osa nuorista kastetaan rippikoulun yhteydessä. Vuonna 2019 näitä oli noin 850.

Taulukko kastetuista ja syntyneistä

Vuosi	Kastetut	Syntyneet	Prosentit
2016	36586	52814	69 %
2017	25558	50321	51 %
2018	23159	47577	49 %
2019	22588	45613	50 %
2020	20986	46463	45 %
2021	26720	49583	54 %

Tässä taulukossa syntyneiden määrässä ovat mukana kaikki Suomessa syntyneet. Syntyneiden määrä on poimittu tilastokeskuksen sivuilta. Kastettujen määrä on otettu kirkon tilastoista. Prosentit kuvastavat kastettujen osuutta kaikista syntyneistä lapsista.

Nelivuotiskertomuksen mukaan kasteiden määrä on laskenut vähäisemmän syntyvyyden takia ja siksi, että halukkuus kastaa lapset on heikentynyt. Tutkimuksen mukaan naiset pitävät miehiä useammin uskonnollista seremoniaa tärkeänä tai erittäin tärkeänä lapsen syntyessä. 30–39-vuotiaista naisista alle puolet piti uskonnollista seremoniaa tärkeänä, kun yli 70-vuotiaista naisista näin ajatteli neljä viidestä. Kriittisimmin uskonnolliseen rituaaliin lapsen syntymän yhteydessä suhtautuivat 30–39-vuotiaat.

Kirkon tutkimuskeskus selvitti keväällä 2019, mitkä tekijät vaikuttavat suomalaisten kastepäätökseen. Tutkimuksen mukaan tärkeimpiä syitä kastaa olivat perinne, tapa ja juhlahetki. Neljä viidestä vastanneesta piti tärkeänä myös sitä, että lapsi saa kummit. Kolme neljästä vastaajasta piti kastetta itsestäänselvyytenä.

Tärkein syy olla kastamatta lasta oli se, ettei itse kuulu kirkkoon. Toinen tärkeä syy olla kastamatta lapsi oli se, että lapselle halutaan antaa mahdollisuus päättää itse kastamisestaan. Kastamattomuuden syinä olivat tutkimuksen mukaan myös erilaiset uskonnolliset syyt, kuten vanhempi tai vanhemmat eivät pidä itseään uskovaisena, oma suhde luterilaiseen kirkkoon on ohut tai ei halua kirkkoa mukaan omaan tärkeään juhlaansa. Tutkimuksesta nousi tärkeänä havaintona se, että merkittävä osa vanhemmista tekee päätöksen kastamisesta paljon aikaisemmin kuin se on ajankohtainen.

Uskontokuntiin kuulumattomia oli vuoden 2019 lopussa 28,5 prosenttia väestöstä. Se merkitsee 1,6 miljoonaa henkeä. Tilastokeskuksen mukaan äidinkielenään suomea puhuvista 24 prosenttia ja äidinkielenään ruotsia puhuvista 19 prosenttia oli uskontokuntaan kuulumattomia. Vieraskielisistä 85 prosenttia ei ole minkään Suomessa rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan jäsen.

Uskontokuntiin kuulumattomien joukko on katsomuksellisesti moninainen. Tähän joukkoon kuuluu vakaumuksellisia ateisteja, uskonottomia, agnostikkoja, mutta uskontokuntiin kuulumattomien joukossa on myös eri uskontoperinteiden edustajia.

2.3.2. Kristillisen tiedon ja perinnön heikkeneminen

Uskonnollinen kotikasvatus vähenee Suomessa. Uskonnollinen kotikasvatus ja uskonnolliset tavat ovat olleet yleisiä 70–79-vuotiaiden lapsuudessa, mutta nuorimpien sukupolvien kohdalla ne kuuluvat enää vähemmistön lapsuudenmuistoihin. Kolmelle viidestä suomalaisesta on opetettu lapsena iltarukous, ja saman verran suomalaisista on käynyt lapsena pyhäkoulussa tai seurakunnan kerhossa.

Uskonnollisuuden muutos näkyy myös koulujen uskonnonopetuksen määrässä ja sisällössä. Lisäksi kouluissa ja varhaiskasvatuksessa suhtautuminen seurakuntien toimintaan on muuttunut. Joillakin paikkakunnilla koulujen ja päiväkotien ovet eivät ole enää auki seurakunnalle kuin ennen. Mahdollisuudet esimerkiksi päivänavausten pitämiseen ovat heikentyneet. Vaikutukset näkyvät myös muussa seurakuntien ja koulujen välisissä yhteistyömuodoissa.

Hieman alle puolet suomalaisista kertovat, että heidän lapsuudenkodeissaan käytiin joulukirkossa tai puhuttiin uskonnosta. Näyttää siltä, että suomalaiset kodit ovat jakautuneet melko tarkasti kahteen yhtä suureen joukkoon, joista puolessa on puhuttu uskonnosta ja toisessa puolessa uskonto ei ole ollut esillä. Nuorempien ikäluokkien kodit kuuluvat useammin jälkimmäiseen ryhmään.

”Kirkon kasvatus vuonna 2030. Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia” - tulevaisuusselonteon (2018) mukaan pelkkä kristillinen perinne tai tapakulttuuri riittävät yhä harvemmin perusteluksi kirkon jäsenyydelle tai kokemukselle kristillisen uskon merkityksestä. Tämä asettaa kirkon uuteen tilanteeseen, kun esimerkiksi kirkkoon kuuluvat vanhemmat eivät enää entiseen tapaan tuo lapsiaan kasteelle.

Uskontoa ei enää peritä vanhemmilta ja yksilö luo omaa uskonnollista identiteettiään, maailmankuvaansa ja arvojaan henkilökohtaisen etsinnän kautta. Entistä useammalle kirkko ei ole enää tärkeä yksityisen uskon määrittämisessä tai hengellisyyden harjoittamisessa.

Kotien uskonnollisuus on edelleen vahvin yksilön uskonnollisuutta ennustava tekijä. Kotien uskonnollisuuden ja uskonnollisen kasvatuksen heikentymistä pidetään tutkimuksellisesti varmimpana osoittimena uskonnottomuuden kasvulle. Uusimpien kansainvälisten tutkimusten mukaan ei-uskonnollisten vanhempien lapset päätyvät lähes poikkeuksetta uskonnottomiksi; uskonnosta etäänntyneiden vanhempien lapset joko etäänntyneiksi tai uskonnottomiksi.

2.3.3. Muuttuva uskonnollisuus

Uskonnollisuus on Suomessa murroksessa. Suhde uskontoon jakaa suomalaisia entistä enemmän. Noin puolet suomalaisista piti itseään uskonnollisena ja lähes saman verran piti itseään ateisteina tai ei-uskonnollisina. Suomessa ollaan lähellä taitepistettä, jossa uskonnollisuus alkaa näyttäytyä sosiaalisesti epätyypillisenä identiteettinä. Nuoremmissa sukupolvissa taitepiste on jo ohitettu. Nuorempiin sukupolviin kuuluvien naisten joukossa suomalaiset olivat eurooppalaisessa vertailussa kaikkein vähiten valmiita indentifioitumaan

uskonnollisiksi. Millenniaalit eli Y-sukupolveen (30–39-vuotiaat) kuuluvat ovat tällä hetkellä vähiten uskonnollinen sukupolvi. Millenniaalien tapa suhtautua uskontoon vaikuttaa kirkkoon ja erityisesti nuorten naisten haluttomuus identifioitua uskonnollisiksi vaikuttaa kristilliseen perinteen välittymiseen.

Myös kulttuurikristillinen identiteetti ja sen myötä luterilaisen kirkon mahdollisuus olla kansalaisuskonnon roolissa on tullut taitepisteeseen. Erityisesti millenniaalien sukupolvessa on nähtävissä kulttuurikristillisyyden romahdus ja vastaavasti etsijyyden voimakas korostuminen. Tämä muutos ei tarkoita sitä, että he vierastaisivat kristinuskoa sen liiallisen hengellisyyden takia. Millenniaaleilla korostuu etsijyydelle tyypillinen suhtautuminen hengellisyyteen, jossa voidaan olla hyvinkin avoimia yleisuskonnollisuudelle. Z-sukupolvessa (15–29-vuotiaat) naiset uskoivat kristillisiin opetuksiin kaikkein vähiten. Nuorten miesten kohdalla vastaavaa uskonnollisuuden putoamista ei ollut tapahtunut. Z-sukupolvessa ja millenniaalien sukupolvessa miehet ovat poikkeuksellisen vastaanottavaisia sekä kristillisille että vaihtoehtoisille uskonnollisille uskomuksille uskonottomuuden lisäksi.

Havainnot uskonnollisuuden ja spiritualiteetin ilmenemismuodoissa painottavat uskonnon henkilökohtaisen kokemuksellisuuden merkitystä. Kokemuksellinen kosketuspinta kristinuskoon ei synny vain toimitusten, hartauselämän tai perinteiden kautta, vaan spiritualiteetin kannalta merkityksellistä on myös arkinen ja konkreettinen tekeminen, kuten luonnossa liikkuminen, hiljaisuuteen vetäytyminen tai ihmisten auttaminen. Luonnon pitäminen pyhänä tai luonnossa liikkumisen kokeminen lähentymisenä Jumalaan tai johonkin korkeampaan ovat yleisiä ilmiöitä suomalaisten henkilökohtaisessa hengellisyydessä.

Erilaisten katsomusten kirjo laajenee. Tämä tarkoittaa sitä, että muiden uskontojen ja kristinuskon muotojen asema Suomessa vahvistuu muuttoliikkeen ja yhteiskunnan yleisen monimuotoistumisen myötä. Uushenkisyyden ilmiöt sekoittuvat perinteiseen uskonnollisuuteen ja muihin katsomuksiin. Uskonottomuus saa uusia muotoja ja on yhä useammin keskustelukumppani uskontojen kanssa. Tämä näkyy erityisesti nuorissa ikäpolvissa. Nuorten aikuisten ikäryhmästä ateisteja on nyt noin viidesosa.

Maallistuminen näkyy niin yhteiskunnan rakenteiden maallistumisena kuin ihmisten ohentuvana sitoutumisena uskonnonharjoitukseen ja uskonnollisiin arvoihin. Maallistuminen johtaa siihen, että kristinuskosta tulee yhä useammin yksilölle tietoinen valinta tavan ja perinteen sijaan. Ihmiset ovat entistä riippumattomampia valintoja ja arvoja ohjaavista auktoriteeteista. Lisääntyvä riippumattomuus tukee yksilökeskeisiä arvoja. Henkilökohtaiset kokemukset ja vertaisarviot vaikuttavat katsomuksellisiin valintoihin enemmän kuin auktoriteettiasemasta käsin lausutut käsitykset. Katsomusten erilaisuus edellyttää kirkolta ja kristityiltä kykyä vuoropuheluun.

Modernisaatio on haastanut kristillisen maailmankatsomuksen. Nuorten sukupolvien tavat kiinnittyä yhteisöön poikkeavat siitä mallista, jolla luterilaisuus ja kansallinen identiteetti ovat Pohjoismaissa liittyneet yhteen. Jälkimodernissa yhteiskunnassa uskonto säilyy merkityksen lähteenä ja yhteisöihin kuulumista pidetään tärkeänä. Kirkon tulevaisuuskomitean mietinnössä on todettu, että yhteisöllisyyden rakentaminen ja jäsenyyden vahvistaminen ovat kirkon tulevaisuuden avainasioita.

Pietari Hannikaisen (2021) mukaan uusissa jumalanpalvelusyhteisöissä keskeinen uudistamisen lähtökohta on ollut se, että kirkko ei ole instituutio vaan yhteisö. Käytännössä tämä on tarkoittanut osallistujien tavanomaista laajempaa osallistumista toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tällä on yhteys siihen, miten vahvaksi osallistujat kokivat jäsenyytensä yhteisössä. Hannikaisen tutkimuksen mukaan tiiviit ja samalla inklusiiviset yhteisöt voivat tuottaa edelleen jälkimodernissa kontekstissa henkilökohtaisesti merkityksellisiä jäsenyyden muotoja.

Uushenkisyys on ilmiönä kasvava. Yksilökeskeinen ja eri perinteistä ammentava uushenkisyys on merkittävä uskonnolliskulttuurinen virtaus. Uushenkisyys liittyy osin myös terveys- ja hyvinvointikulttuuriin, joita kumpaakin yhdistää kokonaisvaltainen ihmiskäsitys ja ruumiillisuuden huomioiminen. Nelivuotiskertomuksen mukaan kirkon työssä ja spiritualiteetissa on tärkeää uudelleen löytää ihmisen kokonaisvaltaisuuden huomioiva teologia.

Buddhalaisesta meditaatioperinteestä nouseva mindfulness-menetelmä on saanut suosiota. Meditaatiota harjoittaa säännöllisesti yli kymmenesosa suomalaisista. Nelivuotiskertomuksen

mukaan kirkon on tarjottava tähän päivään sopivia käytäntöjä kristillisen spirituaaliteetin ja mystiikan perinteistä. Hiljaisuuden liikkeellä ja retriittitoiminnalla on annettavaa henkisille etsijöille.

2.3.4. Digitaalisuus

Mervi Viuhko (2022) kirjoittaa artikkelissaan Digitalisaatio evankeliumin palveluksessa: ”Missä kaksi tai kolme on koolla verkossa...”, että elämme ennen kokematon teknologisen vallankumouksen aikaa. Viuhkon mukaan digitalisaatio on jokaiselle elämän osa-alueelle ulottuva muuttuva ilmiö ja kaikkia elämänaloja digitalisoidaan: kommunikaatiota, työtä, taloutta, vapaa-aikaa, kodin laitteita, terveydenhoitoa ja myös uskonnollisuutta sekä hengellisyyttä.

Kristillisen sanoman julistuksessa tulee ottaa huomioon digitalisaation tuoma todellisuus. Digitalisaatio on maailmanlaaja ilmiö ja seurakunnat eivät voi pohtia vain omien jäsentensä kokoon kutsumista tiettyyn fyysiseen paikkaan. Digitalisaatio on myös kokonaisvaltainen tekijä siinä, miten toimimme, koemme ja ajattelemme. Vaikuttamisen keinojen ja työn muuttumisen myötä myös yhteiskunnalliset rakenteet muuttuvat.

Digitalisaation etenemisestä kertoo internetin käytön laajuus. Vuonna 2019 internetiä käytti älypuhelimien kautta 4,2 miljardia ihmistä. Nettiyhteyttä käytettiin päivittäin keskimäärin kolme tuntia ja 22 minuuttia. Eniten vierailtuja sivustoja ovat Google, YouTube ja Facebook. Tilastojen mukaan 16–64-vuotiaista internetin käyttäjistä 90 % katsoo livevideoita, 51 % videoblogeja, 70 % kuuntelee musiikkia, 47 % kuuntelee radiokanavien livelähetyksiä ja 41 % kuuntelee podcasteja.

Verkkoon on syntynyt ja koko ajan syntyy uusia uskonnollisia yhteisöjä. Näille tyypillisiä piirteitä ovat löyhä rakenne, muutosalttius ja jäsenten vaihtuvuus. Sitoutuminen pitkäksi aikaa johonkin yhteisöön tai projektiin ei ole yleistä. Lisäksi postmodernin ajan ihmisille on tyypillistä kuulua samanaikaisesti erilaisiin sosiaalisiin verkostoihin. Ihmiset etsivät myös aikaisempaa enemmän itselleen mieluisia kokemuksia monista eri uskomuksista ja tavoista.

”Kohtaamisen kirkko - Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020” -asiakirjan mukaan informaatioteknologia muuttaa elämää. Sen läsnäolo voimistuu useimmilla elämänalueilla ja rajat ihmisen ja tekniikan välillä hämärtyvät. Ihmisten elämästä kuluu tietoverkoissa yhä suurempi osa.

Teknologia osaltaan tukee yksilöllisen elämäntavan kehittymistä. Sosiaalinen media muuttaa käsitystä yhteisöllisyydestä. Sosiaalisen median kehitys on kirkolle haaste, mutta myös mahdollisuus. Sosiaalinen media tarjoaa edullisia ja monipuolisia tapoja luoda kontakteja ihmisten ja ihmisryhmien välille. Teknologian kehitys muuttaa viestintämaailmaa. Kuvan merkitys kasvaa, pelillisuus lisääntyy ja keskustelun asema kasvaa. Ihmiset tuottavat yhä enemmän itse sisältö mediaan.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto SITRA julkaisi Megatrendit 2020 -päivityksen (2020), jonka mukaan teknologia sulautuu kaikkeen työhön ja toimintaan. Vuorovaikutus voi tapahtua etänä tai virtuaalisessa ympäristössä ja teknologian hyödyntäminen edellyttää aiempaa enemmän ajatusmallien ja toimintatapojen muuttamista. Digitalisaatio palveluissa ja ihmisten vuorovaikutuksessa on nykypäivää. Yhä useampi asia tapahtuu digitaalisilla alustoilla verkoissa. Teknologian nopean kehittymisen myötä eri ihmiset ja eri ikäryhmät käyttävät sitä eri tavoin.

2.3.5. Maahanmuuttajien kristillisuus

Suomalainen yhteiskunta ja sen myötä Suomen evankelis-luterilainen kirkko muuttuu yhä monikulttuurisemmaksi. Maahanmuuttajat tuovat yhtäältä lähetyskentän kotiovelle, toisaalta he tuovat mukanaan sellaista kristillisyyttä, jossa on vahva lähetyksen ja evankelioimisen näky. Muista kulttuureista tulleille uskonto ei ole useinkaan piiloteltava yksityisasia, vaan he pitävät uskoaan näkyvästi esillä ja ovat valmiit myös todistamaan siitä.

Maahanmuuttajat muuttavat seurakuntaelämää. Kokemuksen mukaan maahanmuuttajien kristillisuus näkyy erityisesti messuosallisuudessa. Kristityiksi kääntyneitä tai kääntyviä maahanmuuttajia kannattaa kutsua tavalliseen sunnuntaiaamun messuun. Se vahvistaa messuyhteisöä ja kasvattaa myös yhteisöä ottamaan uudet tulijat vastaan.

Maahanmuuttajakristityt ovat valmiit kantamaan vastuuta seurakunnassa, sillä he tulevat usein maista, joissa ei ole totuttu Suomen kaltaiseen työntekijäkeskeisyyteen.

Kirkon lähetysten peruslinjauksen mukaan ”kirkon toiminnassa tavoitetaan eri kulttuureissa elävät ja eri kieltä puhuvat kansanryhmät heidän omalla kielellään”. Kokemusten perusteella tämä toteutuu parhaiten ja helpoiten valmiin messun, siis messuyhteisön osallisuuden kautta. Seurakuntaelämä rikastuu muualta saapuneiden kokemuksista. Maailman tapahtumat saapuvat lähelle ja hätä muuttuu todelliseksi, kun vieressä on toisesta maasta saapunut vainon uhri.

Kristityksi kääntyneiden vahva tahto kertoa toisillekin evankeliumin sanomaa ja kutsua heitä pimeydestä valoon ja pelosta vapautteen vahvistaa myös perinteisen seurakunnan halua todistaa. Jatkuva kiinnostus oppia Raamatusta lisää myös muiden seurakuntalaisten intoa ja halua saada raamattuopetusta. Maahanmuuttajien kristillisyyden on syvästi ja ulospäin näkyvää kristittyä elämistä, joka innostaa ympäristöään. Näin tavallinen seurakunta voi muuttua aiempaa missionaarisemmaksi.

Maahanmuuttajat tarvitsevat hengellistä koulutusta. On tarpeen sekä varustaa että opettaa maahanmuuttajia, jotka joka tapauksessa julistavat evankeliumia sekä kohdatessaan toisiaan että monilla sosiaalisen median alustoilla. Suomalainen koulutuspolku on raskas. Tämän vuoksi tarvitaan evankelistakoulutusta, jonka kautta voitaisiin varustaa maahanmuuttajakristittyjä lähetystehtävään Suomessa. Asia onkin esillä sekä lähetysjohtajien neuvottelussa että Kirkon lähetystyön toimikunnassa.

3. Valiokunnan kanta

3.1. Arviointia aloitteen sisällöstä

Edustaja-aloite kiinnittää huomiota, että nelivuotiskertomuksen suosituksissa ei mainita kirkon missionaarisuudesta eikä evankelioimistoiminnasta sen olennaisena osana. Käsikirjavalioikunta toteaa, että nelivuotiskertomuksen johtopäätösten mukaan ”kirkon mission tulee olla kokonaisvaltaista. Kirkon on etsittävä kosketuspintoja dialogiin, tavoittamiseen ja kohtaamiseen perinteisen kirkollisen ja seurakunnallisen ympäristön ja kulttuurin ulkopuolelta. Ollakseen mielekästä, aidosti puhuttelevaa ja vakuuttavaa mission on tapahduttava ajanmukaisin keinoin ja uusien näkökulmin muuttuneessa toimintaympäristössä, jota leimaavat moniarvoisuus ja yksilöllisiä valintoja painottava yhteiskunta.”

Käsikirjavalioikunta katsoo, että nelivuotiskertomuksen johtopäätöksissä on viitattu kirkon missioon, mutta epäselväksi jää, mikä on nelivuotiskertomuksen johtopäätös koskien nimenomaan evankelioimistoimintaa. Katsotaanko sen kuuluvan vältettävään perinteiseen kirkolliseen kulttuuriin vai nähdäänkö se osana ajanmukaista toimintaa yksilöllisiä valintoja painottavassa toimintaympäristössä?

Mission kokonaisvaltaisuutta on avattu korostamalla muuttunutta toimintaympäristöä ja nelivuotiskertomuksen tutkimuksessa esiin nousseita näkökulmia tämän ajan uskonnollisuudesta. Nelivuotiskertomus nostaa esiin niitä teemoja, joihin kirkon missionaarisessa työssä tulisi kiinnittää huomioita.

Aloitteen mukaan kirkosta eroaminen jatkuu vauhdilla. Näin ollen missionaaristen yhteisöjen merkitys tulee aiempaa tärkeämmäksi. Aloite korostaa, että kirkossa tarvitaan vahvaa evankeliumin julistamisen ja diakonian välistä yhteyttä. Kirkon nelivuotiskertomuksen johtopäätöksissä nousi uusien jumalanpalvelusyhteisöjen merkitys. Ihmisten oman toimijuuden vahvistaminen on lisännyt sitoutumista yhteisöihin ja niihin kuulumisen on monelle tärkeää. Yhteisöistä ja niiden myötä kasvavista seurakunnista on hyviä kokemuksia. Näistä esimerkkeinä ovat Vanha kirkko Tampereella, Sankta Claran kirkko Tukholmassa, Pyhän Annan kirkko Pietarissa sekä kirkot Etiopiassa ja Tansaniassa.

Tällaisissa jumalanpalvelusyhteisöissä evankeliumin julistaminen ja diakonia toimivat yhdessä. Toimivien jumalanpalvelusyhteisöjen tukeminen ja synnyttäminen tulisikin käsikirjavalioikunnan mielestä olla osa kirkon strategiaa Englannin anglikaanisen kirkon

esimerkkiä mukaillen. Kirkossa ja järjestöissä toimivat jumalanpalvelusyhteisöt vastaavat erilaisiin hengellisiin tarpeisiin, mikä on niiden vahvuus. Tärkeintä on pyrkimys siihen, että tavoitettaisiin ihmisiä, joilla ei ole seurakuntayhteyttä ja he voisivat löytää oman paikkansa jumalanpalveluselämästä.

Aloitteen mukaan missionaarisuus ei ole vain kansainvälistä työtä ja että evankelioimistoiminnalla kirkko pyrkii tavoittamaan kaikki ihmiset kaikkialla, myös kotimaassa. Käsikirjavalioikunta katsoo, että missionaarisuus ja evankelioiminen kuuluvat kirkon perusolemuksen. Kirkolliskokouksen aloitteesta evankelioimisesta tehty laaja kokonaisselvitys (1993) osoittaa myös sen, että evankelioimistyötä ei voida ulkoistaa kirkon ulkopuolelle vaan se on osa paikallisseurakuntien työtä. Vaikka evankelioiminen liittyy kaikkeen kirkon toimintaan, kaikki ei ole kuitenkaan evankelioimista. Kokonaisselvityksen mukaan evankelioimistehtävänsä toteuttaa sellainen seurakunta, jonka toimintaa ohjaa kysymys siitä, miten kaikki sen alueella elävät ihmiset pääsisivät evankeliumista osalliseksi.

Käsikirjavalioikunta pitää tärkeänä sitä, että kirkko pyrkii tavoittamaan ne ihmiset, jotka ovat etääntyneet kirkosta tai joille kristilliset kysymykset ovat vieraita. Tavoittava, matalan kynnyksen toiminta nousee tärkeäksi. Kirkon tulisi pyrkiä kohtaamaan tämän ajan ihmiset menemällä sinne missä he ovat ja tarjoamalla sellaisia hengellisyyden muotoja, jotka puhuttelevat heitä. Evankeliumi Jeesuksesta Kristuksesta on kuitenkin kaikille sama. Erityinen huolenaihe on z- ja y-sukupolvien ihmiset. Myös kirkon nelivuotiskertomuksessa todettiin, että kirkon tulevaisuutta ja toimintaa pitäisi suunnitella kasvavassa määrin millenniaalien ääntä kuunnellen.

Nelivuotiskertomuksen suositusten mukaan kirkon on aktiivisesti rakennettava yhteyksiä ihmisiin, joita se ei kohtaa toimituksissa tai kirkon muissa toimintamuodoissa. Kristillistä arjen spiritualiteettia tulisi kehittää tavoilla, jotka tekevät hengellisen elämän merkitykselliseksi nykyajassa. Siinä tulee huomioida sekä yksilön hiljentymisen tarpeet ja virikepaljoudesta vetäytymisen mahdollisuudet, että mahdollisuudet toimia ympäristön ja luomakunnan hyväksi. Nelivuotiskertomuksessa nousi esiin, että kirkon olisi tärkeää tarjota mahdollisuutta hiljaisuuden harjoittamiseen matalalla kynnyksellä. Ovet auki -strategia edellyttää, että kirkon

ovet ovat auki. Myös retriittitoiminta ja erilaiset pyhiinvaellukset muiden hiljaisuuden viljelyn muotojen ohella tarjoavat kristillistä vaihtoehtoa hiljaisuudesta kiinnostuneille.

Aiempien selvitysten (muun muassa Ahonen 1985) mukaan evankelioimisen tulisi läpäistä kaikki seurakunnan toiminnot. Yhteyden etsiminen niihin, joille usko Jumalaan on vierasta tai etäistä, on tärkeä osa evankelioivaa työtä. Evankelioiminen kuuluu seurakunnan arkeen. Jotta seurakunta voisi aidosti olla missionaarinen, sen tulisi olla tavoitteellisesti toimiva ulospäin suuntautunut yhteisö, johon on kenen tahansa helppo tulla.

Aloitteessa todetaan, että kirkon työntekijöiden yhteiselle ydinosaamiselle keskeistä on, että kirkko toteuttaa Jumalan lähetystä. Aloitteen mukaan ammattien ja erityistehtävien ydinosaamisten kuvauksista puuttuvat kuitenkin sen sanoittaminen, mitä tarkoittaa, kun usko Jeesukseen syntyy, sekä evankelioimistoiminnan koulutuksellisten valmiuksien hankkiminen.

Käsikirjavalioikunta toteaa, että ydinosaamiskuvausten sisällöllinen lähtökohta on kirkon missio. Se on kirkon työn perusta ja pohja, josta kirkon erilaiset tehtävät saavat sisältönsä ja perustelunsa.

Kirkkohallituksen julkaisussa ”Kirkon ammattien yhteinen ydinosaamiskuvaus” on kuvattu ydinosaamiskuvausten keskeistä sisältöä. Dokumentissa on kuvattu kirkon ammattien yhteistä ydinosaamista, joka yhdistää kirkon eri ammatteja ja kuvaa osaamista, jota tarvitaan erityisesti hengellisessä työssä. Kirkon ammattien ydinosaaminen muodostuu sekä kirkon ammanteille yhteisestä ydinosaamisesta että kullekin ammatille ominaisesta ydinosaamisesta.

Edellä mainitun dokumentin mukaan ydinosaamisten yhteistä sisältöä on määritelty seuraavasti: ”Kirkon ammattien yhteiselle ydinosaamiselle keskeistä on kirkon missio, joka on teologisissa asiakirjoissa määritelty esimerkiksi seuraavasti: Jumalalla on kirkko oman missionsa toteuttamiseksi (Missio Dei). Siihen eli kolmiyhteisen Jumalan toimintaan maailmassa pohjautuu kirkon hengellinen perustehtävä.”

”Tätä kirkko toteuttaa kokonaisvaltaisesti: kohtaamalla, kutsumalla, palvelemalla ja kertomalla hyvästä sanomasta. Siihen sisältyy sosiaalieettinen vastuu, toimiminen heikoimpien kanssa ja puolesta sekä evankeliumin kertominen uskon syntymiseksi ja

Jumalan kuvana kasvamiseksi. Ihmisellä on oikeus vastata evankeliumin kutsuun myöntävästi tai kieltävästi, ja tätä tulee aina kunnioittaa.”

”Kirkon missio muodostaa perustan kirkon erilaisille tehtäville ja ammateille. Hengellisen perustehtävänsä mukaan kirkkoa voidaan kutsua myös arvoyhteisöksi, jonka ytimessä on usko Jumalaan, rakkaus lähimmäiseen sekä vastuu luomakuntaa kohtaan.”

Käsikirjavalioikunta yhtyy siihen aloitteen näkemykseen, että kirkon koulutusjärjestelmissä ei anneta riittävästi valmiuksia tavoittavaan ja evankelioivaan työhön. Seurakuntia tulisi rohkaista evankelioivaan työtapaan. Myös evankelistan kutsumukselle ja evankelistoille on seurakunnissa oma paikkansa. Heille tulisi antaa tilaa kirkossa. Monissa kasvavissa kirkoissa evankelistoina toimivat sekä palkatut työntekijät että vapaaehtoiset.

Kirkon missiosta käsin ajateltuna seurakunta toteuttaa evankelioimistehtävänsä, jos sen toimintaa ohjaa kysymys siitä, miten kaikki sen alueella elävät ihmiset pääsisivät evankeliumista osalliseksi. Parhaimmillaan evankelioiminen on silloin, kun koko yhteisö on siitä vastuussa ja sitä tehdään yhteistyössä paikkakunnan muiden kristillisten toimijoiden kanssa.

Kolmiyhteisen Jumalan toimintaan liittyvä kirkko tunnustaa Pyhän Hengen merkityksen evankelioinnissa. Seurakunta tukee kristittyjen halua kertoa Jeesuksesta ja kouluttaa siihen. Seurakunta tarjoaa yhteisön, johon uskosta kiinnostuneet voivat tulla ja kasvaa uskossa.

Aloitteessa todetaan, että piispa Teemu Laajasalon johtama Evankelioinnin ja hengellisen elämän kysymysten neuvottelukunta on aloittanut vuonna 2021 työskentelynsä. Tämän neuvottelukunnan aineistoa toivotaan seurakuntien evankelioimistyön tueksi.

Neuvottelukunta onkin tuottanut keväällä 2022 evankelioimiseen liittyvää keskustelumateriaalia.

Kirkolla on olemassa jo monia linjauksia ja strategisia suuntaviivoja muun muassa lähetykseen, ekumeniaan, diakoniaan, kasvatukseen ja vapaaehtoistyöhön.

Käsikirjavalioikunta pitää tärkeänä, että laaditaan toimintalinjaus myös evankelioimistoiminnasta. Asia on ollut esillä piispainkokouksenkin keskusteluissa. Tämä tehtävä kuuluu luontevimmin Kirkkohallitukselle, jossa toimii Evankelioinnin ja hengellisen elämän kysymysten neuvottelukunta.

3.2. Arviointia aloitteen ponsiesityksistä

Edustaja-aloitteessa esitetään viittä eri pontta lähetettäväksi piispainkokoukselle.

Piispainkokouksen tehtävänä on KL 21:2 mukaan muun muassa käsitellä kirkon uskoa, opetusta ja työtä koskevia asioita, hiippakuntien hoitoa koskevia asioita sekä kirkon ykseyttä, ekumeenisia suhteita, kirkon lähetystehtävää ja kirkon suhdetta muihin uskontoihin koskevia asioita. Kirkkohallituksen tehtävänä on KL 22:2 mukaan hoitaa muun muassa kirkon yhteistä hallintoa, taloutta ja toimintaa. Kirkkohallitus on asettanut muun muassa neuvottelukuntia kirkon toiminnan asiantuntijaelimiksi.

Käsikirjavalioikunta toteaa aloitteen ponsien osin kuuluvan piispainkokouksen tehtäviin, osin kirkkohallituksen tehtäväkenttään. Olennaista on arvioida ponsia tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta.

Ensimmäisen ponnien mukaan piispainkokouksen tulisi laatia kiireellisesti seurakuntien evankelioimistoimintaa varten käytännön toimintaperiaatteet ja viestittää ne hiippakuntien kautta kirkon kasvun vahvistamiseksi.

Käsikirjavalioikunnan mielestä kirkossa on tarve koko kirkon kattavalle evankelioimistyön toimintalinjaukselle. Edustaja-aloitteen ponsi toteutuisi parhaiten siten, että kirkkohallituksen asettama Evankelioinnin ja hengellisen elämän kysymysten neuvottelukunta valmistelisi ja kirkkohallitus hyväksyisi evankelioimiselle toimintalinjauksen muiden vastaavien toimintalinjausten tapaan. Tätä puoltaa sekin, että evankelioimistyön kokonaisvastuu on jo aiemmin katsottu kuuluvan kirkkohallitukselle. Valmistelu on syytä tehdä yhteistyössä piispainkokouksen kanssa.

Toisen ponnien mukaan piispainkokouksen tulisi kehottaa hiippakuntia järjestämään kirkkoherrojen kokous evankelioimistoinnasta.

Käsikirjavalioikunta toteaa, että KJ 18:1 ja KJ 19:1 nojalla niin piispan kuin tuomiokapitulin tehtävänä on edistää kirkon tehtävän toteutumista hiippakunnassa. Pyyntö edistää

evankelioimistoimintaa hiippakunnassa ja seurakunnissa voidaan lähettää suoraan hiippakunnille. Valiokunnan mukaan on kuitenkin syytä arvioida, onko kirkkoherrojen kokous paras keino vahvistaa evankelioimistoimintaa. Hiippakuntien harkintaan kannattaisi jättää se, miten niissä edistetään asiaa.

Käsikirjavalioikunta viittaa myös siihen, että edellä mainittu evankelioimisen toimintalinjauksen laatiminen antaisi pohjan hiippakunnissa tapahtuvalle työskentelylle.

Kolmannen pönten mukaan piispainkokouksen tulisi kehottaa seurakuntia laatimaan tavoittavan ja säännöllisesti päivitettävän evankelioimistoinnin suunnitelman.

Käsikirjavalioikunta toteaa, että erityinen evankelioimistoinnin suunnitelman laatiminen on raskas prosessi seurakunnille. Se ei välttämättä johda sellaiseen toimintaan, joka on aloitteen intentio. Sen sijaan olisi mahdollista kiinnittää huomiota vuosittaisen toimintasuunnitelman yhteydessä siihen, miten evankelioiminen tulee esille seurakunnan elämässä.

Kaiken kaikkiaan tavoittavaan työhön on käsikirjavalioikunnan mielestä kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota. Kirkossa on käytössä polku-malli, jonka silmälasiajattelu voisi olla käyttökelpoinen myös evankelioimisen toimintalinjausta ajatellen. Se ohjaa pistemäisistä toiminnoista kokonaisuuksien katsomiseen. Polun kokonaisuutta rakennettaessa seurakunta voi tarkastella sitä erityisistä näkökulmista – katsoa koko Polkua tiettyjen silmälasien lävitse. Polun tarkastelu silmälasien lävitse on koko seurakunnan ja eri toimintamuotojen yhteistä työtä. Näin voidaan tarkastella myös kaikille tehtäväalueille yhteisiä näkökulmia tai niitä, jotka eivät ole kenenkään erityisellä vastuulla. Tavoittavaa työtä voitaisiin katsoa silmälasiajattelun mallin avulla. Tämä olisi mahdollista ottaa esille Kirkkohallituksessa laadittaessa evankelioimisen toimintalinjausta.

Neljännän pönten mukaan piispainkokousta pyydetään laatimaan selvitys siitä, paljonko seurakunnat kohdentavat voimavaroja evankelioimiseen suhteessa seurakunnan muuhun toimintaan.

Käsikirjavalioikunta toteaa, että seurakuntatalouksien tilinpäätökset kertovat jo nyt voimavarojen kohdentamisesta työalakohtaisesti. Evankelioimistyöhön käytettyjä voimavaroja voi kuitenkin olla vaikea tämän perusteella todentaa. Asiaan on silti syytä kiinnittää huomiota. Missionaarisuus läpäisee koko seurakunnan toiminnan ja tällöin pitäisi nähdä se, että kaikessa toiminnassa on evankelioiva näkökulma.

Myös valiokunnan asiantuntijakuulemisissa kävi selville, että aloitteen mukaisen selvityksen tekeminen olisi hankalaa paitsi sisällöllisesti myös käytettävissä olevien resurssien kannalta. Selvitys merkitsisi sen arvioimista, minkä verran työntekijät käyttävät työaika evankelioimiseen, millainen on vapaaehtoisten panos, luottamushenkilöiden tekemä työ, varojen ja tilojen käyttö, yhteistyö järjestöjen kanssa jne. Lisäksi on vaikeaa saada tuloksia, jotka olisivat yhteismitallisia kaikissa seurakunnissa. Käsikirjavalioikunnan mielestä ponsi on syytä jättää raukeamaan.

Viidennen ponnien mukaan piispainkokouksen tulisi selvittää, miten evankelioimisen opettaminen liitetään läpäisyperiaatteella kirkon työntekijöiden ja luottamushenkilöiden koulutukseen.

Kirkon työntekijöiden ydinosaamiskuvaukset osoittavat, että missionaarisuus kuuluu osaamiseen. Käytännössä kuitenkin kirkon työntekijöiden perus- ja henkilöstökoulutuksessa ei tavoitettava työ ja evankelioimistyö tule riittävästi esille.

Käsikirjavalioikunta viittaa edustaja-aloitteeseen 2/2016, jossa esitettiin, että ”Suomen ev.lut. kirkko ryhtyy sellaisiin toimenpiteisiin, että tulevaisuudessa jokaisella kirkon virassa toimivalla papilla ja nuorisotyönohjaajalla on perustiedot missiologiasta”. Aloitteen huoli kirkon työntekijöiden missiologisesta osaamisesta liittyy läheisesti evankelioimisen kouluttamiseen. Missionaarinen osaaminen osana kaikkea seurakunnan työtä ja kaikkia työntekijöitä koskevana on samankaltainen kuin evankelioimisen läpäiseminen ja kuuluminen kaikkeen kirkon työhön.

Käsikirjavalioikunnan mukaan kirkolla on parhaimmat ja nopeimmat mahdollisuudet vaikuttaa evankelioimisen ja missiologisen osaamisen vahvistamiseen kirkon omien täydennyskoulutuksien kautta. Selvityksen tekemisen sijaan henkilöstökoulutukseen on yksinkertaisesti otettava evankelioimistoimintaan liittyvää koulutusta sekä sisällytettävä

aiempaa vahvemmin kokonaisvaltaisen evankelioimisen opetusta nykyisiin kursseihin. Asia kuuluu Kirkkohallitukselle (Kirkon tutkimus ja koulutus).

4. Valiokunnan esitys

Käsikirjavalio kunta esittää, että kirkolliskokous

1. lähettää aloitteen ponsien yksi, kolme ja viisi osalta kirkkohallitukselle tiedoksi ja toimenpiteitä varten;
2. lähettää aloitteen ponnien kaksi osalta hiippakunnille tiedoksi ja toimenpiteitä varten; ja
3. jättää aloitteen ponnien neljä raukeamaan.

3. päivänä toukokuuta 2022

Käsikirjavalio kunnan puolesta

Seppo Häkkinen
puheenjohtaja

Tanja Koskela
sihteeri

Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Häkkinen sekä edustajat Antturi, Hautala, Hurtig, Lehtinen, Linnoinen (osittain), Palmu, Paloniemi (osittain), Pylkkänen, Ruostesaari, Simojoki, Stenlund.

Seitsemän teesiä evankelioinnista

Avauspuhe Joensuussa Kirkon evankelioimistyön päivillä 15.4.2016

Evankeliumin kuuluttaminen on kirkon ydintoiminto, sielu ja tunnusmerkki

Evankelioiminen on saastutettu sana ja kaipaa puhdistamista

Evankeliumi on vapauttava sanoma ja kaiken alistamisen vastakohta

Evankelioiminen on tehokasta vain, kun koko evankeliumi koskettaa koko ihmistä. Evankelioiminen, kaste ja ehtoollinen kuuluvat yhteen.

Evankelioimiseen kuuluu sekä julistusta että keskustelua

Evankeliumilla on aivan tietty sisältö, Kristus, ja ilman tätä on kyse muusta evankeliumista

Käsitteen määrittelyä – mistä sana evankeliointi on peräisin?

Olemme kokoontuneet Joensuuhun ja Kuopion hiippakuntaan kirkon evankelioimistyön konferenssiin. Mutta mitä oikein tarkoitamme evankelioimisella? Luulen, että tästä on paljon erilaisia käsityksiä kirkkojen kesken ja myös oman kirkkomme sisällä. Kirkkona emme ole löytäneet tässä asiassa yhteistä työnäkyä tyydyttävällä tavalla. Siksi haluan aluksi selventää käsitteitä ja tarkastella, mistä sana on peräisin. Sen jälkeen esitän muutamia teesejä siitä, kuinka evankelis-luterilainen kirkko ymmärtää evankelioinnin.

Suomen kielessä ja luterilaisessa perinteessä on puhuttu perinteisesti ”evankeliumin julistamisesta ja opettamisesta”. Se on yhä ihan kelpo termi. Vuosisatojen ajan sillä on tarkoitettu jo kastettujen kristittyjen kasvattamista ja heidän uskonsa vahvistamista. Valistus, sekularismi, kaupungistuminen ja teollinen vallankumous muuttivat kuitenkin yhteiskuntaa 1800-luvun alusta: Euroopassa alkoi olla yhä enemmän ihmisiä, jotka olivat kyllä kastettuja, mutta tietämättömiä kristillisen uskon sisällöstä ja vieraantuneita kirkon hengellisestä elämästä. Syntyi niin sanottu sisälähetys, vieraantuneille kirkkojen jäsenille ja uskonnollisesti välinpitämättömille suunnattu evankeliumin julistus.

Verbi ”evankelioida” tuli suomen kieleen kristillisen ylioppilasliikkeen kautta 1900-luvun alussa. Tuolloin liikkeessä korostui lähetyksellinen ja palo julistaa evankeliumia. Kansainvälisen kattojärjestön World Student Christian Federationin julkilausuttuna tavoitteena oli ”the evangelisation of the world in this generation”, maailman evankelioiminen tämän sukupolven aikana.

Katolisessa kirkossa puhutaan ”ensimmäisestä evankelioimisesta”, kun kirkko lähettää lähetystyöntekijöitä julistamaan evankeliumia ja perustamaan paikalliskirkkoja niiden kansojen keskelle, jotka eivät vielä ole kuulleet Kristuksesta. ”Uudesta evankelioinnista” puhutaan, kun kirkko pyrkii tavoittamaan omia

vieraantuneita jäseniään. Tätä varten Vatikaanin hallintoa muuten kovakouraisesti karsinut paavi Benedictus XIV perusti 2010 uuden paavillisen neuvoston (Pontificium Consilium de Nova Evangelizatione Promovenda), jossa olen saanut itse vieraila. Kiinnostavaa oli huomata, että paavin neuvostolleen antama tehtävä oli lähes sanasta sanaan sama kuin Suomen Evankelis-luterilaisen Kansanlähetyksen työnäky ”evankelioida kansat evankelioimaan kansoja”. Ehkäpä Mika Tuovinen on käynyt opastamassa paavia. Erottelu ensimmäisen ja uuden evankelioinnin välillä vastaa hyvin pitkälle meikäläistä jakoa ulko- ja sisälähetykseen.

Englannin kielen sana *evangelism* tarkoittaa evankeliumin julistamista. Tästä on johdettu verbi *evangelize*, evankelioida. Näiden englannin sanojen taustalla ovat Uudesta testamentista löytyvät alkukieliset kreikan substantiivi *euaggelion*, eli evankeliumi, hyvä sanoma, ja verbi *euaggelizô*, julistaa hyvää sanomaa, evankelioida.

Evankeliumin kuuluttaminen on kirkon ydintoiminto, sielu ja tunnusmerkki

Evankelioiminen, siis hyvän sanoman julistaminen ja välittäminen, on niin sanottu kirkon ydintoiminto jos joku on. Oikeastaan se on vielä enemmän: se on itse kristinusko. Evankelista Markuksen mukaan Jeesus avasi julkisen toimintansa tällä julistuksella: ”Jumalan valtakunta on tullut lähelle, kääntykää ja uskokaa evankeliumi”. Alkuteksti voitaisiin kääntää myös: muuttukaa mieleltänne, ottakaa vastaan hyvä sanoma. Nykykielellä voisimme sanoa: ”Tulkaa, ottakaa vastaan Kristus-usko, tulkaa kristityiksi”.

Evankeliumin opettaminen ja julistaminen ”puhtaasti” on luterilaisen tunnustuksen mukaan toinen kirkon välttämättömistä tuntomerkeistä. Augsburgin tunnustuksessa, tunnustuskirjoista tärkeimmässä, sanotaan kirkosta: ”Tosi kirkko on siellä, missä evankeliumia julistetaan puhtaasti ja sakramentteja hoidetaan oikein” Siksi evankelointi on oikeastaan enemmän kuin mikään ”toiminto”. Evankeliumin julistaminen tekee kirkon kirkoksi. Tämä identiteetti näkyy myös nimessä *evankelis*-luterilainen kirkko. Jos kirkko ei evankelioi, voidaan kysyä, toteutuuko kirkon elämässä kaikki se rikkaus, jonka Jumala on sille lahjoittanut. Tällöinhän kirkkain lamppu pistetään vakan alle, eikä se sieltä juuri loista.

Tässä seminaarissa on helppo puhua myönteisesti evankelioimisesta; olettehan te osallistujat pohtineet keskimääräistä syvällisemmin sen luonnetta. ”Evankelioiminen” ei myöskään sanana säikäytä meitä. Mutta monilla tämä sana nostaa esille tukun kysymys- ja huutomerkkejä. Tarvitaan tarkennusta ja ehtolauseita, jotta evankelioimisesta voitaisiin ylipäänsä puhua. Ja senkin jälkeen sana saattaa tuntua jotenkin kiusalliselta. Ymmärrän tämän hyvin.

”Evankelioiminen” on saastutettu sana ja kaipaa puhdistusta

Sana ”evankelioida” on ajan saatossa kuormittunut monenlaisilla merkityksillä ja miellelyhtymillä, jotka eivät tee oikeutta tälle tärkeälle raamatulliselle verbille eivätkä sitä kuvaavalle asialle. Siksi asiallinen keskustelu evankelioimisen tarpeesta ja keinoista kirkossa ei aina onnistu parhaalla mahdollisella tavalla.

”Evankelioiminen” merkitsee monien mielikuvissa jonkinlaista aivopesun synonyymiä, Jeesuksen nimissä tehtyä propagandaa, kristinuskon kaupustelua. Vikaa on varmasti maailman kovasydämyksessä ja

penseydessä. Mutta vikaa on myös kristityissä itsessään. Monille termillä "evankelioida" on imperialistinen sivumaku, joka tuo mieleen uhkaavia traktaatteja, Jeesus tulee -varoituskylttejä tai kiiluvasilmäisiä käännyttäjiä kotiovelle.

Hakaniemen torilla nousi kerran ratikkaan muuan ahdistuneen näköinen mies, joka karjaista mylväisi vihaisella äänellä: "Tehkää parannus!" Hän ehkä onnitteli itseään rohkeasta toiminnasta, mutta synnytti vain ahdistusta ja vastustusta. En voi syyttää matkustajaa, jos hän päättelee, että tullakseen kristityksi täytyy ilmeisesti ahdistua ja tulla hulluksi. Evankeliumin leviämisen kannalta tämä niin sanottu evankelista toimi kontraproduktiivisesti: hän ei edistänyt evankeliumia, vaan pystytti sille esteitä. Suomeksi sanottuna evankeliumin asialle olisi luultavasti ollut parempi, että hän olisi pitänyt suunsa kiinni ja jakanut leipää köyhille Veikko Hurstin vieressä.

Ei siis ole ihme, että tällaisen väärinkäytön ja sen synnyttämien mielikuvien takia monet kristityt ja jopa papit vierastavat evankeliointia sekä terminä että toimintana.

Mutta suostummeko toimimaan tällaisten epäonnistumisten ja väärintulkintojen ehdoilla? Eikö silloin mene lapsi pesuveiden mukana? Onko kasteveden tarkoituksena vihkiä ihminen Kristuksen seuraajaksi vai tehdä hänet evankeliumille immuuniksi?

Evankelioiminen on niin arvokas asia, ettei ole hyvä, jos kirkossa käytämme aikamme ja energiamme pitkitettyyn kiistelyyn sanoista ja merkityksistä. Parempi olisi, jos voisimme yhtenä rintamana keskittyä hyvän sanoman kertomiseen.

Miten tällaiseen tilanteeseen voitaisiin päästä? Miten tarpeeton eripura voitaisiin välttää ja paneutua varsinaiseen työhön?

Evankeliumi on vapauttava sanoma ja siksi kaiken alistamisen vastakohta

Voidaksemme puhdistaa "evankelioimisen" on mentävä sen juurille. Mistä tällainen sana ylipäänsä tulee? Katsotaan mitä se pitää sisällään. Sen jälkeen pohditaan, mitä evankelioiminen voi olla kirkossa vuonna 2016. Minkälaiseen evankelioimisnäkyyn kaikki kirkossa voisivat yhtyä?

Paljon oppii, kun tutkii alkukielistä tekstiä ja katsoo missä yhteydessä ja kuinka näitä sanoja käytetään. Niinpä aloitamme Uudesta testamentista ja kreikan kielestä.

Uuden testamentin tunnetuin kohta, jossa puhutaan verbinä "evankelioimisesta", löytyy tutusta Luukkaan jouluevankeliumista. Alkutekstin mukaan Herran enkeli "evankeloi paimenille" sanomalla: "Älkää pelätkö. Minä evankelioin teille (kreik. euaggelizomai hymin) suuren ilon koko kansalle: tänään teille on syntynyt Vapauttaja (sooteer), Kristus, Herra (khristos kyrios) Daavidin kaupungissa" (Luuk. 2:10).

Tässä on kaksi ratkaisevan tärkeää huomiota evankelioimisen oikean ymmärtämisen kannalta.

Ensiksi on otettava huomioon, että meille "evankeliumi" on hurskas ja umpikristillinen termi, mutta Jeesuksen syntymän aikana se oli maallinen, erityisesti sotilaspoliittinen sana. Keisarin evankeliumi oli hyvä sanoma Rooman keisarin voittamasta valloitus sodasta tai hänen verisesti kukistamastaan kapinasta. Nykyaikana sellainen voisi olla Venäjän presidentin Vladimir Putinin julistama "hyvä sanoma" siitä, että hän on vastannut kaikkien krimiläisten hartaaseen toiveeseen liittämällä Krimin niemimaan Venäjän federaatioon.

Tiedämme, että tällainen Rooman keisarin evankeliumi oli imperialistinen: sen takana oli väkivaltaa, sotaa ja alistamista. Sillä pyrittiin pönkittämään keisarin valtaa kansojen yli. Vallan pönkittämistä vahvisti se, että keisaria palvottiin jumalana ja häntä kutsuttiin jumalallisella arvonimellä *kyrios*, Herra.

Joulun evankeliumi on äärimmäinen vastakohta imperialistiselle keisarin evankeliumille. Enkeli haluaa "evankelioida" julistamalla, että *kyrios*, Herra, ei ole väkivaltainen ja omaa valtaa pönkittävä keisari, vaan lempeä ja rakastava Seimen lapsi. Enkeli julistaa, että *sooteer*, Vapauttaja, ei ole verisiä valloitus sotia käyvä keisari, vaan sovituksen tuova Jumalan Poika ja Rauhan ruhtinas.

Kristuksen evankeliumi on kaiken imperialismin vastakohta: se on vapauttava ja iloiseksi tekevä sanoma siitä, että Jumala on Kristuksen sanoissa ja teoissa rakentanut rauhan ja sovinnon ja että hän kutsuu jokaista elämään uutta elämää "Kristuksessa", siis rauhassa ja sovinnossa Jumalan kanssa ja ihmisten kesken.

Toiseksi on kiinnitettävä huomio pieneen kielelliseen, mutta tärkeään yksityiskohtaan. Kun enkeli julistaa hyvää sanomaa, evankelioimisen kohteesta eli paimenista puhutaan datiivissa, ei akkusatiivi-muodossa. Enkeli evankelioi "paimenille" (*hymín*), ei "paimenia". Kuulostaa hiustenhalkomiselta, mutta kuunnelkaa, tässä on pointti.

Kun käytämme suomen kielessä verbiä "evankelioida", sen objekti eli toiminnan kohde saa usein sijamuodokseen akkusatiivin. Sanomme siis, että evankelioimme jonkun *henkilön* tai jotakin *henkilöä*: "Evankelioin Mikon tai Mikkoa". Hyvä esimerkki tästä on Kansanlähetyksen perinteinen tunnuslause: "Evankelioikaa kansa evankelioimaan kansoja".

Kreikan kielessä asia on toisin. Kun käytetään verbiä *euaggelizô*, se jolle puhutaan, on melkein aina datiivi, lauseopillisesti epäsuora objekti. Niinpä kreikan kielessä evankelioidaan *jollekin* henkilölle tai *joillekin* ihmisille, siis *Mikolle* tai *vangeille*. Näin on myös jouluevankeliumissa: enkeli evankelioi "heille" (*hymín*) eli paimenille ja "kansalle" (*laoo*). Hädin tuskin voin pidätellä innostustani sen huomion johdosta, että kyse on datiivista, ei akkusatiivista! Jos siirrämme tämän ilmaisutavan suomen kieleen, Kansanlähetyksen tunnuslause kuuluisi seuraavasti: "Evankelioikaa *kansalle*, jotta se evankelioisi *kansoille*."

Tämä erottelu saattaa kuulostaa saivartelulta, mutta ei välttämättä ole sitä. Jos puhutaan jonkun henkilön tai joidenkin ihmisten evankelioimisesta, ilmaisussa kuullaan helposti kielteisiä sivumerkityksiä: evankelioitavan ihmisen oma persoonallisuus, itsenäisyys ja autonomia uhkaavat hävitä. "Tukistan, potkaisen, lyön, aivopesen, evankelioin *Mikkoa*".

Tällaiset sivumerkitykset ja vivahteet voivat vaikuttaa kahdella tavalla. Yhtäältä evankeliointiin kriittisesti suhtautuvat voivat esittää arvostelua, jonka mukaan evankelioinnissa ihmisestä tulee passiivinen vallankäytön kohde. Toisaalta evankeliointiin innokkaasti suhtautuva voi vaivihkaa alkaa nähdä ihmisiä käännyttämisen kohteina, jolloin aito kohtaaminen kärsii.

Kielellä on todellakin valtaa. Se ei ainoastaan heijasta todellisuutta vaan kykenee myös vaikuttamaan siihen, kuinka asiat näemme ja koemme. Voisimmeko sitten ruveta suomen kielessäkin puhumaan siitä, että evankelioimme *ihmisille* tai *kansalle*? Muuttaisiko tämä suhtautumista evankelioimiseen myönteisemmäksi?

Ongelmaksi muodostuisi helposti se, että ilmaisu olisi suomen kielen kannalta keinotekoisesti tuntuinen. Meidän Kirkkoraamattumme ei käänne kreikan *euaggelizô*-verbiä kertaakaan sanalla "evankelioida". Käännöksessä käytetään yleensä useampaa kuin yhtä sanaa, esimerkiksi: saarnata evankeliumia, julistaa evankeliumia tai kuten jouluevankeliumissa "ilmoittaa ilosanoma".

Alkukielisestä Uudesta testamentista opimme näin ollen ainakin kaksi kieleen liittyvää seikkaa. Yhtäältä se antaa tukea sille, että voimme rohkeasti puhua evankelioimisesta. Esiintyyhän tätä sanaa vastaava kreikan

verbi *euaggelizô* Uudessa testamentissa peräti 54 kertaa. Toisaalta alkukieli muistuttaa meitä siitä, mitä tämä evankelioiminen on: se on hyvän sanoman julistamista, kuuluttamista tai kertomista *ihmisille*. Siihen kuuluu ihmisten kohtaaminen, kunnioittaminen ja palvelu. Alkukielessä ei ole sitä kielteisen sivumerkityksen vaaraa, mikä on suomen kielen sanassa "evankelioiminen".

Miten voisimme käytännössä ja omilla teoillamme puhdistaa sanan "evankelioida" sille matkan varrella kerääntyneistä kuormista ja palauttaa termin alkuperäiseen kunniaansa?

Evankelioiminen on tehokasta vain, kun koko evankeliumi koskettaa koko ihmistä

Vanhan vastakkainasettelun mukaan herätyskristityt julistavat evankeliumia sanallisesti kun taas sosiaalisesti aktiiviset kristityt haluavat tehdä humanitaarista auttamistyötä. Kirkossamme tämä vastakkainasettelu on osin lientynyt, mutta vielä tarvitaan työtä, että voisimme juuria sen pois pysyvästi.

Koko evankeliumiin kuuluu *sekä julistus että palvelu*. Evankelioiminen tapahtuu sanoin ja teoin. Vanhan kirkon ja kreikan kielen termein: kristillinen todistus, *martyria*, on täyttä vain kun se toteutuu *liturgiana* ja *diakoniana*. Täyteen evankelioimiseen kuuluu täysi evankeliumi, siis sekä Jumalan sanan julistus että kärsivän ihmisen auttaminen. Pitäytyminen vain toiseen merkitsee evankeliumin amputoimista ja kohtalokasta kaventamista.

Jos rajoitumme auttamistyöhön ja häivyttämme evankeliumin, teemme kirkosta pelkän Punaisen Ristin. Auttaa voi ilman Kristustakin. Ei siihen kirkkoa tarvita. Pahimmillaan ilosanoma joutuu tekojen vanhurskauden ja ahtaan moralismin vankilaan. Jos taas julistamme ihmiselle evankeliumia, mutta sivuutamme hänen fyysiset leipähuolensa, kuinka hänen sydämensä voisi lämmentä Kristukselle? Jeesus julisti Jumalan valtakuntaa ja juuri sen tuntomerkinä hoiti kehon tarpeista ruokkimalla nälkäisiä ja parantamalla sairauksia.

Tämä julistuksen ja palvelun yhteys tulee hyvin esille kohdasta, jossa Luukkaan evankeliumin mukaan Jeesus esittää ohjelmansa: "Herran henki on minun ylläni, sillä hän on voidellut minut. Hän on lähettänyt minut ilmoittamaan köyhille evankeliumin, julistamaan vangeille vapautusta ja sokeille näkönsä saamista ja päästämään sorretut vapauteen" (Luuk. 4:18). Tässä evankeliumi sisältää sekä julistuksen että auttamisen.

Koko evankeliumi käsittää myös sekä *Jumalan käskyt että lupaukset*. Amputoidusta evankeliumista on kyse myös silloin, jos se käsitetään yksinomaan vastakohtana Jumalan laille. Laajan määritelmän mukaan "Kristuksen evankeliumiin" sisältyy sekä *Jumalan evankeliumi* eli vapaaksi tekevä anteeksiantamuksen sana, joka ei vaadi mitään että *Jumalan laki* eli käsky pyrkiä elämään hänen tahtonsa mukaan.

Koko evankeliumi, siis lupaukset ja käskyt käsittävä evankeliumi, tulee hyvin ilmi Markuksen evankeliumin alussa, jossa Jeesus aloittaa julkisen toimintansa: "Jumalan valtakunta on tullut lähelle, käännykää ja uskokaa evankeliumi" (Mark. 1:14). Tässä evankeliumi käsittää sekä lain että evankeliumin, sekä vapauttavan anteeksiantamisen sanan että kehotukset Jumalan tahdon mukaiseen elämään.

Toisaalta evankeliointi on tehokasta vain silloin, kun se koskettaa koko ihmistä, siis *tunnetta ja ymmärrystä*. Pelkkä fiilistely johtaa sokeaan uskoon eikä kannan läpi vaikeuksien. Pelkkä pitäytyminen älylliseen todisteluun johtaa kylmään aivouskoon. Siksi on julistettava niin, että sana koskettaa sekä sydäntä että päätä, tunnetta ja ymmärrystä. Siten molemmat saavat voimaa toisistaan. Tunne saa uskon syttymään, ymmärrys tekee siitä sitkeää ystävyttä. Sydämen usko tekee uskon eläväksi, kirkon usko antaa sille sisällön ja suunnan.

Kun puhutaan evankelioimisen antropologisista ehdoista, pitää ottaa myös huomioon, että evankeliumi on *myönteinen* sanoma ja leviää tehokkaammin vetoamalla myönteisiin tunteisiin. Ahdistelu ja pelottelu eivät synnytä vapautunutta luottamusta Jumalaan. Synti on kyllä sanottava synniksi ja kadotuksen mahdollisuus on kiistattomasti osa Jeesuksen julistusta. Paavali kyllä edellyttää ”evankeliumiin” myös Jumalan tuomion (Room 1-2). Mutta totisten torvensoittajien ja tuomiopäivän pasunistien sopii muistaa Paavalin kysymys: ”Etkö ymmärrä, että *Jumalan hyvyys* johtaa sinut kääntymiseen?” (Room. 2:4). Ihminen uskaltaa turvautua Jumalaan vasta silloin, kun hän luopuu ennakkoluuloista ja ymmärtää Jumalan (God) hyväksi (Good).

On myös tärkeää, että usko koskettaa moraalista ja sosiaalista puoltamme. Esimerkiksi uskon löytänyt vapautuva vanki tarvitsee yhteisön, muuten hän jää yksin ja eikä pääse irti vankilakierteestä. Oikea usko synnyttää hyviä hedelmiä eli hyveitä. Se johtaa kuuliaisuuteen, siis pyrkimykseen seurata Kristusta ja elää Jumalan tahdon mukaisesti.

Miten puhumme ja toimimme niin, että koko evankeliumi voisi koskettaa koko ihmistä?

Evankelioiminen, kaste ja ehtoollinen kuuluvat yhteen

Luterilaisessa teologiassa on erityisen tärkeä voida yhdistää evankeliointi, kaste ja ehtoollinen. Tässä on kuitenkin vielä paljon tehtävää.

Perinteisesti evankelioinnista ovat innostuneet herätyskristityt, jotka ovat ammentaneet vaikutteita pietismistä ja myöhemmin kansainvälisestä evankelikaalisuudesta. Tässä virtauksessa on ollut vaikeuksia ymmärtää kasteen ja ehtoollisen myönteistä merkitystä yksittäiselle kristitylle ja koko kirkon elämälle. Kasteen lahja on sivuutettu tai jopa varoitettu luottamasta siihen.

Toisaalta kirkossa on myös kasteeseen ja ehtoolliseen vedoten torjuttu kaikenlainen evankelioiminen. Kastetta on voitu pitää jonkinlaisena pelastusautomaattina, joka vapauttaa rukouksesta, kilvoittelusta ja evankelioimisesta. ”Sunnuntaiamuna talonpoika kuulee kirkon kellojen soiton, kääntää kylkeä ja on autuas”. Tällöin kasteen tehtävä on sivuutettu.

Uudessa testamentissa evankeliumin julistaminen, kaste ja ehtoollinen kuuluvat yhteen. Kun Filippos ”evankelioi” eli kertoo Kristuksesta etiopialaiselle hoviherralle (Ap. t. 8:26), tämä seurustelu tapahtuu Raamatun äärellä ja johtaa kasteeseen. Kun Ylösnoussut Kristus evankelioi eli kertoo Emmauksen tien kulkijoille Jumalan pelastussuunnitelmasta, tämä seurustelu tapahtuu Raamatun äärellä ja johtaa ehtoolliseen. Emmauksen tien kulkijat tunnistavat Herran läsnäolon siitä, kun hän otti leivän, siunasi, mursi ja antoi sen oppilaille, siis teki sen, minkä ehtoollista asettaessaan.

Luterilaisina pidämme tappiin asti kiinni siitä Lutherin katekismuksen opista, jonka mukaan kasteessa tullaan kristityksi: ”Kaste vapauttaa synnin, kuoleman ja Perkeleen vallasta. Se lahjoittaa syntien anteeksiantamuksen, Jumalan armon, Kristuksen ja kaikki hänen tekonsa sekä Pyhän Hengen ja kaikki hänen lahjansa” (Iso Katekismus). Emme voi edustaa sellaista evankelioimista, jossa ihmisen katsotaan tulevan kristityksi vasta oman ratkaisun tai muiden tekojen perusteella. Tällainen olisi ristiriidassa vahvan vanhurskauttamisoppimme kanssa.

Mutta emme voi myöskään tuudittautua siihen valheelliseen uneen, että kaikki kastetut ovat eläviä kirkon jäseniä, jotka seuraavat Kristusta ja pyrkivät elämään hänen tahtonsa mukaisesti. Hengellisesti välinpitämättömiä on heräteltävä lempeästi ja kutsuttava rohkeasti takaisin Kristuksen seuraamisen tielle, kirkon uskon ja lähimmäisen rakkauden tielle.

Evankelioimisen tulee aina johtaa elävään ehtoollisyhteyteen omassa kotiseurakunnassa. Muuten jokin on pielessä.

Meidän aikanamme tärkeä ja kiireellinen tehtävä on yhdistää elämäniloinen evankelioimisen teologia luterilaisen kirkon vahvaan armo- ja sakramenttioppiin.

Evankeliumiseen kuuluu sekä julistus että keskustelu

Nykyisin kuulee usein sanottavan, että *saarnaaminen* tai *julistaminen* on yksisuuntaista ja ylhäältä päin tulevaa viestintää. Vastakohtaksi asetetaan usein *keskustelu ja dialogi*, jonka sanotaan olevan vastavuoroisempaa, tasa-arvoisempaa ja siksi arvostettavampaa. Onko julistus ja keskustelu arvotettava ja asetettava vastakkain tällä tavalla?

On totta, että julistus kohdistuu suureen yleisöön ja on siten yksisuuntaista, kun taas keskustelu tapahtuu usein pienessä porukassa, jolloin myös vastavuoroisuus on mahdollista.

Siitä huolimatta muodikas tapa asettaa keskustelu julistusta paremmaksi on virheellinen.

Myös dialogi voi kommunikaation muotona tarjota mahdollisuuden manipuloinnille, alistamiselle ja väärälle vallankäytölle. Näin voi käydä silloin, jos keskustelun toinen osapuoli on ylivertaisen oppinut keskustelukumppaniinsa verrattuna. Minulla on aina levoton olo, kun menen harjoittamaan dialogia autokauppiiaan tai autokorjaajan kanssa. Olen oppimattomampi osapuoli ja voin tulla vedätetyksi itse sitä tajuamatta. Karjalassa tunnetaan sanonta: se on niin kova kauppamies, puhuu pyörryksiin vaikka puhelinpylvään. Juuri keskustelu tarjoaa taitavalle, mutta katalalla luonnolla kruunatulle manipulaattorille mahdollisuuden vedättää heikompaa osapuolta.

Julistaminen on julkisempaa ja välimatka kuulijaan säilyy suurempana. Siksi se kunnioittaa kuulijan autonomiaa: mielessään hän voi itse päättää, hyväksyykö vai hylkääkö kuulemansa sanoman.

Tunnettu viestinnän tutkija John Durham Peters on tutkinut vuorovaikutuksen historiaa antiikista nykypäiviin ja hän on jakanut vuorovaikutuksen karkeasti kahteen malliin. Näitä hän kutsuu latinankielisillä nimillä *munus*, suomeksi "lahja", ja *communio*, suomeksi "yhteys".

Munus-vuorovaikutuksen tyylipuhtain esimerkki on Petersin mukaan Jeesuksen kylväjävertaus: Viesti joka välitetään on itsessään täydellinen. Se julistetaan kuulijoille ja annetaan lahjaksi ihmisille. Toiset ottavat sen halukkaasti vastaan, kun taas toiset torjuvat sen. Kylväjävertauksessa siemen itää sen mukaan, millaiseen maahan se on sattunut putoamaan. *Munus*-vuorovaikutus toteutuu näin ollen saarnassa, julistuksessa, opetuspuheessa tai luennossa. Puhujalla on sanoma, jonka hän haluaa välittää kuulijoilleen. Sanoma otetaan vastaan vaihtelevasti, ja se pääsee tekemään työtä ihmisten sydämissä.

Communio-vuorovaikutuksella Peters tarkoittaa tasavertaisten yksilöiden dialogia tai keskustelua pienessä ryhmässä. Tässä puhuja ei ole niinkään luennoitsija vaan kättilö, joka pyrkii synnyttämään oivalluksia ja uuden löytämistä keskustelukumppaneissaan.

Uudessa testamentissa puhutaan paljon julistamisesta ja saarnaamisesta, siis *munus*-vuorovaikutuksesta. Tyypillisin esimerkki tästä on Jeesus itse, joka kylvää julistamalla ja opettamalla evankeliumia kansanjoukoille veneessä tai vuoren rinteillä. Mutta siellä kerrotaan myös tilanteista, jossa evankeliumia välitetään pienimuotoisesti ja keskustelun välityksellä, siis *communio*-mallin mukaisesti. Tällaisia

esimerkkejä keskustelun kautta tapahtuvasta evankelioimisesta ovat kertomukset Emmauksen tiestä ja etiopialaisen hoviherran kasteesta.

Emmauksen tien murheellisten kulkijoiden rinnalle astuu tuntematon mies (Luuk. 24:13–35). Hän kulkee kirjaimellisesti rinnalla, eikä tyrkytä tai ylipuhu, vaan kysyy, ”mistä keskustelette”. Sitten hän kuuntelee Kleopaksen murheita hellästi. Vasta kuunneltuaan myötätuntoisesti kulkijoita hän aloittaa keskustelun siitä, miten tapahtuneet liittyvät Raamatun kertomuksiin Jumalan pelastavasta toiminnasta.

Vastaavasti Filippos (Ap. t. 8:26–40) asettuu kävelemään vankkureissa istuvan, Vanhaa testamenttia lukevan etiopialaisen hoviherran rinnalle ja oikeastaan hänen alapuolelleen – vankkureissa istuva on ylempänä kuin maassa kulkeva. ”Ymmärrätkös, mitä luet,” Filippos kysyy ja niin hän saa kutsun etiopialaiselta hoviherralta: Tule viereeni, keskustellaan yhdessä Jumalan pelastusteoista Raamatun tekstien äärellä. Tässä keskustelussa käytetään myös ”evankelioida” -verbiä: ”Filippos rupesi puhumaan, aloitti tuosta kirjoitusten kohdasta ja evankelioi (eueggelisato) Jeesuksesta miehelle (autoo – jälleen datiivi!)”

Molemmissa evankeliumia välitetään keskustelun kautta, mutta sellaisen keskustelun, jossa evankeliumin julistaja asettuu keskustelijan rinnalle, tekee kysymyksiä, kuuntelee toista ja kunnioittaa häntä.

Evankeliumin julistamisessa nykyaikana tarvitaan siis yhä sekä julistusta että keskustelua. Mutta ei mitä tahansa puhetta. Molemmissa pitää olla sisältö sama. Muutoin kyse on jostakin toisesta evankeliumista.

7. Kristuksen evankeliumilla on aivan tietty sisältö, ja ilman sitä on kyse toisesta evankeliumista

Länsimaisessa kulttuurissa monet ovat vieraantuneet kirkon uskosta ja elämästä. Aasiassa, Afrikassa ja Etelä-Amerikassa kristinusko leviää tehokkaasti, mutta Euroopassa uskonnollinen välinpitämättömyys on tosiasia. Lisäksi evankeliumi herättää myös vastustusta. Erityisesti uusateistien mielestä kristityt ovat väärässä ja pahoja. Uusateistit eroavat merkittävästi uskonnollisesti välinpitämättömistä. Uusateistit ovat antiteistejä: he vastustavat aktiivisesti uskoa Jumalaan ja pyrkivät häätämään kaikki uskonnot pois julkisesta elämästä yksityiskohtien ja temppelien kätköihin. Usein tätä tehostetaan piirtämällä jumalaukosta karikatyyrejä ja vaatimalla vakaumuksellisesti ”neutraalia” julkista tilaa. Tällainen neutraali tila on kuitenkin käytännöllinen ja looginen mahdottomuus, ja siksi on syytä alettu puhua neutraliteetti-illusioista.

Kun kristinusko on menettänyt jalansijaa länsimaissa, esille on noussut erilaisia apologeettisia strategioita. Yksi näistä on sellainen, jota kutsun palosireeni-apologiaksi: pannaan sireeni soimaan ja kerjätään mediahuomiota tekemällä huomiota herättäviä tempauksia tai antamalla shokeeraavia kannanottoja. Yleensä palosireeni-apologian takaa paljastuu nuoruuden into tai narsistinen mieli.

Toisena mallina on eräänlainen tuunaus-apologia, joissa uskon sisältöä pyritään muokkaamaan nykyihmiselle tavalla tai toisella helpommin omaksuttavaksi. Ajatuksena on, että nykyajan ihmisen on muuttunut immuuniksi historialliselle kristinuskolle, jonka tunnemme apostolisesta uskontunnuksesta, ja siksi evankeliumin oppi pitää mukauttaa niin sanotun modernin ihmisen tarpeisiin sopivaksi.

Äärimmäinen esimerkki tällaisesta hajota-ja-tuunaa-apologiasta on eläkkeelle jääneen episkopaalipiispa John Shelby Spongin ns. uusi uskonpuhdistus. Siinä kristinusko desinfioidaan sellaisista elementeistä, jotka eivät Spongin käsityksen mukaan sovi nykyihmiselle. Spongille on tärkeää Uudessa testamentissa Jeesuksen sana: ”Minä olen tullut antamaan teille yltäkylläisen elämän” (Joh. 10:10). Mutta juuri muuta ei tässä paljaaksi hakkuussa Raamatun puutarhasta pystyyn jää. Spong torjuu käsityksen persoonallisesta Jumalasta, joka kuulee rukouksia, syntyy neitsyt Mariasta ja sovittaa itsensä Kristuksessa. Lankeemusta tai syntiä ei ole, eikä sovitukselle ole siten mitään tarvetta. Raamattu on ihmisen subjektiivisia sanoja Jumalasta, ei Jumalan

ilmoitusta ihmiselle. Spong on sopiva esimerkki käsiteltäväksi, koska hän on tehnyt ohjelmansa hyvin avoimesti tunnetuksi.

Miksi kutsun tällaista otetta apologeettiseksi? Emmekö tarkoita apologialla yleensä jotain täysin erilaista toimintaa – kristinuskon järkipäistä puolustamista? On hyvä nähdä, että Spong itse esittää ohjelmansa perusteet siinä valossa, että hän nimenomaan pyrkii pelastamaan kristinuskon, ei tuhoamaan sitä. Häntä on huolestuttanut se, että monet hylkäävät uskon, koska eivät kykene ajattelemaan Jumalan olevan sellainen, millaiseksi Raamattu hänet ilmoittaa.

Millaisia ongelmia Spongin tuunaus-apologiaan liittyy? Ensiksi hän irtoaa historiallisesta kristinuskosta, eikä tämä ole oppituomio, vaan yksinkertainen analyysi. Toiseksi hänen teesinsä ovat sisäisesti ristiriitaisia: miksi rukoilla, jos ei usko, että kukaan kuulee? Mistä hän on oppinut tuntemaan niin tarkasti Jumalan olemuksen ja aivoitukset, jos hän toisaalta torjuu ilmoituksen? Kolmanneksi hänen analyysinsä näyttää olevan väärä: ei ole näyttöä siitä, että niin sanottu moderni ihminen olisi tullut immuuniksi luomisen, sovituksen ja pyhityksen tapaisille historiallisen kristinuskon perusvakaukselle. Ehkä suurin ongelma on, että Spongin apologia ei näytä toimivan käytännössä: hänen oma kirkkonsa on tyypillinen esimerkki valkoisesta valtaviiran protestanttikirkosta, jonka jäsenmäärä on lyhyessä ajassa romahtanut – ja ikävä sanoa, että aikana, jolloin Spong toimi virassa. Spongin hajoita-ja-tuunaa-apologia näyttää itsetuhoiselta.

Uudessa testamentissa on neljä evankeliumikirjaa, mutta vain yksi evankeliumi. Paavali kirjoittaa korinttilaisille harjoittavansa kontekstuaalista teologiaa: hän tahtoo olla juutalaisille juutalainen, kreikkalaisille kreikkalainen ja heikoille heikko. On asetettava toisen rinnalle. On kuunneltava ja kunnioitettava jokaista ihmistä. Evankeliumi pitää aina pyrkiä tekemään ymmärrettäväksi eri ihmisryhmille heidän omalla kielellä.

Mutta toisaalta galatalaisille Paavali iskee nyrkin pöytään: ”Ei ole mitään toista evankeliumia!” (Gal. 1:6). Julistipa kuka tahansa teille evankeliumia, joka on vastoin sitä, mikä olemme saaneet ja välittäneet teille, ”hän vääristää Kristuksen evankeliumin” (1:7). Tällaiselle evankeliumin vääristelijälle apostoli antaa melko epämiellyttäviä neuvoja: ”Hän olkoon kirottu” ja ”hän kuohitkoon itsensä”.

Huomionarvoista on, että Paavali käyttää määrettä ”*Kristuksen evankeliumi*”. Sen välittämisessä pitää käyttää eri kieliä, ja se mukautuu eri kulttuureihin. Afrikkalaista puhuttelee Jeesuksen voitto pahoista hengistä, länsimaista ihmistä hänen myötätuntonsa ja lähimmäisen rakkautensa. Mutta Kristuksen evankeliumi ei taivu kaiken suhteellistavaan relativismiin. Sanoman sisältö ei muutu siitä, että se välitetään dialogin kautta. Evankeliumi, hyvä sanoma, pysyy hyvänä ja pyhänä Jumalan lahjana, silloinkin kun se torjutaan ja sitä vastustetaan.

Tämä antaa meille mallin myös nykyajan evankeliointiin. Yhtäältä meidän on hyvä tuntea erilaiset tavat evankeliumin kertomiseen: Uudessa testamentissa esiintyvän opetuksen ja keskustelun lisäksi viestintämahdollisuudet ovat meidän päivinämmen moninkertaistuneet. Toisaalta sanoma ei muutu sen mukaan, kenelle ja missä me sen kerromme. Evankeliumi on sama kirkon jäsenelle, ateistille, muslimille ja jopa savolaiselle.

Kirkon eväät vuonna 2016

Mihin päädyimme tämän tarkastelun lopuksi? Mistä löytyvät evankelioimisen eväät tälle vuosikymmenelle?

Ensiksi, nähdäkseni evankelioinnin pitäisi tulla yhä enemmän kirkon toiminnan keskiöön. Totesinhan alussa, ettei kyse edes ole mistään erityisestä "toiminnosta", vaan evankeliumin julistaminen ja kaikella tavalla esillä pitäminen on kirkon tuntomerkki, se joka tekee kirkon kirkoksi.

Evankelioinnista puhuminen on perusteltua, vaikka jotkut ovat sanaa vieroksuneetkin. Olemme kuitenkin hyvässä seurassa. Uuden testamentin verbi *euaggelizō*, tarkoittaa hyvän sanoman julistamista ja välittämistä, evankeliointia. Siitä sana on tullut moniin muihinkin kieliin, kuten englannin kieleen. Uuden testamentin tutkiminen alkukielellä kuitenkin muistutti meitä tärkeästä vivahteesta: Raamatussa evankelioidaan jollekin tai joillekin, ei jotakin tai joitakin. Evankeliointi ei ole siten mikään erityinen vallankäytön muoto, jota kohdistetaan ihmisiin. Sen sijaan se on kylväjävertauksen opetuksen mukaista ilosanoman kertomista, jossa kunnioitetaan sanoman vastaanottajia ja heidän itsemääräämisoikeuttaan. Joskus siemen putoaa huonoon maahan eikä se idä, mutta joskus maaperä on otollinen ja sato on satakertainen.

Evankelioinnilla on tietty pysyvä sisältönsä, Jumalan pelastusteot Kristuksessa. Kuitenkin se miten evankeliumia välitetään voivat vaihdella ja niiden pitääkin vaihdella riippuen vastaanottajista. Pitää virittää kaikki luonnonlahjat ja armolahjat palaviksi. Kannattaa olla nokkela ja ovela. Mitkä ovat ne viestintävälineet ja mediat, joiden kautta hyvä sanoma välittyisi nykyään luontevimmin?

Nykyajan haasteet tulee ottaa evankelioinnissa huomioon, mutta historiallisesta kristinuskosta irtaantuviin apologeettisiin tee-se-itse-versioihin ei pidä sortua. Sen sijaan kirkossa pitää olla valmiutta vastata niille, jotka ovat kyselevällä mielellä tieteen ja uskonnon suhteesta. Uskon ja tieteellisen maailmankuvan välillä ei ole ristiriitaa.

Uskon että meidän tehtävämme on rohkeasti mutta samalla lempeästi kutsua ihmisiä. Voimme kutsua ihmisiä elämään kristittyinä, osallistumaan kirkon rikkaaseen hengelliseen elämään. Me emme ole uskon synnyttäjiä ja ylläpitäjiä, vaan tämän voi tehdä vain Pyhä Henki.

Kirkossa on katseltu viime vuodet paljon laskevia käyriä. Mutta niiden mielenmaisemaa synkentävän sanoman vangiksi ei pidä jäädä. Meille on annettu maailman paras sanoma, sydämet vapauttava, uutta elämää luova sanoma. Kirkossa ja kristittyjen yhteydessä Jumalan on todellakin kohdattavissa. Ihmiset on luotu Jumalan yhteyteen, ja lopullinen sydämen lepo löytyy vain hänen yhteydestään. Siksi meidän ei pidä hävetä ja piilotella hyvää sanomaa vaan antaa sen kaikua niin kirkoissa kuin kappeleissa, turuilla, toreilla ja aivotvierillä.